

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy

Sociální pedagogika

JANA JAROŠOVÁ, DiS.

**PROJEKT VZDĚLÁVACÍCH WORKSHOPŮ PRO LIDI S MENTÁLNÍM
POSTIŽENÍM VE VĚKU 18 AŽ 64 LET POD VEDENÍM SOCIÁLNĚ
TERAPEUTICKÝCH DÍLEN SLEZSKÉ DIAKONIE**

Bakalářský projekt

Vedoucí práce: PhDr. Ing. Ludmila Siarda Trochtová

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem bakalářský projekt vypracovala samostatně na základě konzultací
a použila uvedené prameny a literaturu.

.....

Podpis autora práce

Děkuji PhDr. Ing. Ludmile Siardě Trochtové za odborné vedení bakalářského projektu, za mnoho cenných rad, vstřícný přístup a trpělivost. Dále děkuji své rodině za podporu během psaní bakalářského projektu.

Obsah

Úvod.....	6
1. Slezská diakonie.....	8
1.1 Základní informace o organizaci	8
1.2 Historie Slezské diakonie	9
1.3 Charakteristika organizace.....	10
1.4 Finanční zdroje.....	12
2. Sociálně terapeutické dílny.....	14
2.1 Poslání a cíle.....	14
2.2 Historie a vznik služby.....	15
2.3 Název služby a místo poskytování	15
2.4 Druh, forma a nabídka základních činností sociální služby	16
2.5 Způsob poskytování služby	18
2.6 Denní aktivity.....	20
2.7 Doplnkové aktivity	20
2.8 Personální zajištění	21
2.9 Spolupracující organizace	21
2.10 Zdroje financování.....	22
2.11 Výsledky a vývoj služby.....	23
2.12 SWOT analýza služby.....	24
2.12.1 Silné stránky	25
2.12.2 Slabé stránky	27
2.12.3 Příležitosti	28
2.12.4 Hrozby	29
2.12.5 Závěr.....	30
3. Charakteristika uživatelů	32
3.1 Cílová skupina uživatelů služby	32
3.2 Terminologie mentálního postižení a mentální retardace.....	32
3.2.1 Vývoj definice mentální retardace	34
3.2.2 Klasifikace mentální retardace	36
3.2.2.1 Lehká mentální retardace	37
3.2.2.2 Středně těžká mentální retardace	37

3.2.2.3	Těžká mentální retardace	38
3.2.2.4	Hluboká mentální retardace	38
3.3	Kombinace postižení	39
3.4	Vzdělávání lidí s mentálním postižením	41
3.5	Věk a pohlaví uživatelů	41
4.	Projektová část.....	43
4.1	Charakteristika projektu.....	43
4.1.1	Současný stav.....	44
4.1.2	Potřeba projektu	47
4.1.3	Cíle projektu.....	47
4.1.4	Struktura projektu.....	50
4.1.5	Cílová skupina projektu.....	51
4.1.6	Podrobný popis projektu	52
4.2	Technické řešení projektu	54
4.2.1	Udržitelnost projektu	54
4.2.2	Hodnocení projektu.....	55
4.2.3	Rizika projektu	55
4.2.4	Etické aspekty projektu	56
4.2.5	Personální řešení projektu	56
4.2.6	Rozpočet projektu	57
4.2.7	Výběr donátora	58
4.2.8	Podrobný popis aktivit.....	59
	Závěr.....	64
	Seznam příloh:.....	68

Úvod

Sociální začleňování lidí s mentálním postižením je aktuální téma a v této oblasti bylo dosaženo již mnoha úspěchů. Jedná se o proces dlouhodobý. Na zdárném průběhu se podílí multidisciplinární týmy složené ze sociálních pracovníků, speciálních pedagogů, sociálních pedagogů, psychologů a dalších. Jak se však ukázalo, plného sociálního začlenění nelze dosáhnout bez přijetí společnosti, bez pochopení specifik lidí s mentálním postižením, bez překonání některých předsudků a bariér, které ve společnosti panují.

Sociální služby hrají v procesu sociálního začleňování, aktivizování a osamostatňování lidí s mentálním postižením významnou úlohu. Jednou z takových služeb je sociálně terapeutická dílna, jejíž cílem je podpořit uživatele v rozvoji sebeobsluhy a pracovních a sociálních dovedností.

Cílem bakalářského projektu je na základě znalostí problematiky mentálního postižení, navrhnout jednu z možných variant, jak u lidí s mentálním postižením prohloubit znalosti a zkušenosti v běžných oblastech života, a to vše za účasti běžné společnosti. Záměrem je propojení stále izolované skupiny lidí s mentálním postižením s lidmi z běžné společnosti a ovlivnění předsudků a bariér mezi těmito dvěma skupinami.

Cílem vlastního projektu je vytvoření pěti tematických setkání, které budou mít formu workshopů, a propojí lidi s mentálním postižením s běžnou společností. Účastí na workshopech bude dosaženo zvýšení informovanosti v běžných oblastech života, zviditelnění příkladů dobré praxe a překonání předsudků vůči lidem s mentálním postižením.

Důležitým záměrem projektu je zapojení lidí s mentálním postižením do lektorské role, tak aby mohli své znalosti a životní zkušenosti prezentovat a být tak živým důkazem o schopnosti zapojit se do společnosti.

Bakalářský projekt je rozdělen na čtyři hlavní kapitoly. První kapitola se věnuje charakteristice a historii neziskové organizace Slezské diakonie, která je v Moravskoslezském kraji významným poskytovatelem sociálních služeb.

Druhá kapitola popisuje službu sociálně terapeutické dílny, její poslání, cíle, místo působnosti, historii, personální a finanční zdroje a spolupracující organizace. Podrobněji se věnuje způsobu poskytování služby a závěrem popisuje vývoj a dosažené výsledky služby. Závěrem obsahuje SWOT analýzu včetně definování a popisu silných a slabých stránek služby, příležitostí, hrozeb a závěrů, které ze SWOT analýzy plynou a navazují na projekt.

Třetí kapitola je věnována charakteristice uživatelů a zabývá se vývojem termínu mentální postižení, definici, klasifikaci mentálního postižení. Dále popisuje kombinaci postižení a upozorňuje na význam vzdělávání lidí s mentálním postižením.

Poslední, čtvrtá kapitola je rozdělena na dvě hlavní podkapitoly. První část popisuje samotný projekt vzdělávacích workshopů a obsahuje charakteristiku projektu, popis současného stavu, cíle, strukturu projektu, definici cílové skupiny a podrobný popis projektu. Druhá část obsahuje udržitelnost projektu, způsob hodnocení, rizika, etické aspekty projektu, personální zdroje, finanční rozpočet. Závěr kapitoly je věnován podrobnému popisu jednotlivých vzdělávacích workshopů.

Bakalářský projekt tak postupně podává informace od charakteristiky sociální služby a organizace, která se věnuje podpoře lidí s mentálním postižením přes problematiku mentálního postižení z teoretického hlediska až k praktické části, kterou tvoří vlastní projekt vzdělávacích workshopů.

1. Slezská diakonie

Kapitola podává základní informace o neziskové organizaci Slezské diakonii, která je zřizovatelem služby sociálně terapeutické dílny. Kapitola popisuje historii organizace, její charakteristiku a zdroje financování její činnosti.

1.1 Základní informace o organizaci

Slezská diakonie je nestátní neziskovou organizací, která je zřizována Slezskou církví evangelickou augsburského vyznání. Slezská diakonie je právnickou osobou, avšak její jednotlivá střediska nemají samostatnou právní subjektivitu.

Mezi hlavní cíle Slezské diakonie patří poskytování kvalitních sociálních a sociálně zdravotních služeb v souladu s praktickým naplňováním biblických zásad lásky a služby potřebným, dále poskytování široké palety služeb, které budou odpovídat potřebám lidí a rozvíjení týmové spolupráce organizace.¹

Slezská diakonie se neustále vyvíjí a její aktivity směřují k organizaci, která bude uznávaná na regionální, národní i mezinárodní úrovni, poskytující vysoce kvalitní sociální, sociálně-zdravotní, vzdělávací a prorodinné služby. Zaměřuje se na sociální podnikání, sociální bydlení a další inovativní aktivity. Svou vidinu buduje v souladu s křesťanskými hodnotami a s důrazem na kulturu organizace.

Slezská diakonie má navázanou spolupráci také na mezinárodní úrovni, a to prostřednictvím organizace City Mission, která je asociací světové a evropské městské misie, dále Evropské asociace poskytovatelů služeb pro osoby se zdravotním postižením (zkratka EASPD) a Evropské sítě boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení (EAPN Evropa).

Dále se Slezská diakonie rozvíjí i v rámci sociálního podnikání, které je v současné době novým rozvíjejícím se trendem, a proto dala vzniknout organizacím,

---

¹ SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.3. 2018].

keré se sociálnímu podnikání věnují. Jsou to například Diakoservis, kde je prováděn servis aut nejen diakonických a zajišťována služba přepravy osob, sociální firma Chrpa, která se zabývá prodejem a výrobou dekorativních předmětů a Interdiac, která je mezinárodní akademií pro diakonickou a sociální činnost.

Místem působnosti je území Slezska, ale i Moravy, konkrétně Moravskoslezský, Jihomoravský a Olomoucký kraj.²

Střediska poskytují sociální pomoc především v regionech: Těšínsko, Třinecko, Karvinsko, Krnovsko, Ostravsko a Frýdecko-Místeco a v menší míře i Brněnsko.

1.2 Historie Slezské diakonie

Slezská diakonie se začala rozvíjet po sametové revoluci v roce 1989 a je spojena s Českou církví evangelickou, kterou Slezská diakonie požádala o rady, jak takovou organizaci zřídit. O rok později byl vypracován první Statut Slezské diakonie a ustanoven přípravný výbor. Jeho členy byli především faráři a duchovní Slezské církve evangelické augsburského vyznání. Dne 27. 11. 1990 byla Slezská diakonie zaregistrována jako samostatný právní subjekt – občanské sdružení, a to na Ministerstvu vnitra. Hned od samého počátku se tato organizace deklarovala jako křesťanské zařízení, které poskytuje služby na základě křesťanské lásky a pomoci bližnímu.³

Počáteční období nebylo jednoduché, protože diakonii chybělo vlastní zázemí, kde by služby mohla provozovat, materiální podmínky a také vyškolený personál. Podmínky pro poskytování služeb byly ze začátku velmi skromné.

O rok později bylo v Karviné otevřeno první středisko křesťanské pomoci Slezské diakonie s názvem Agapé, kam se mohli obracet všichni lidé, kteří potřebovali radu nebo pomoc. Toto středisko bylo také ze začátku sídlem Slezské diakonie. Až později se vedení organizace přestěhovalo do Českého Těšína. Další

---

²SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

³SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

službou pomoci bylo středisko Betania v Komorní Lhotce, které sloužilo jako penzion pro seniory, a azylový dům Bethel v Karviné.

V letech 1993–1996 dochází k rozvoji péče o lidi se zdravotním postižením a vzniká denní stacionář v Českém Těšíně s názvem Eden a domov pro osoby se zdravotním postižením v Komorní Lhotce Betezda. Toto zařízení bylo první budovou poskytující diakonickou práci. V roce 1996 se Slezská diakonie stala církevní právnickou osobou, která je zřizována církví a 1. ledna 1997 byla zaregistrována na Ministerstvu kultury. V téže roce Českou republiku zasáhly povodně a Slezská diakonie rozvíjela svoji pomoc určenou lidem, kteří ztratili svůj domov kvůli ničivým záplavám. Na humanitární pomoc navázala nabídka sociálních služeb především pro lidi se zdravotním postižením, které v regionu chyběly. Diakonie tak vybuodovala další střediska v Havířově, Frýdku-Místku, Ostravě a Třinci.⁴

V současnosti se Slezská diakonie zaměřuje na standardy kvality, pořádá na toto téma workshopy a navazuje spolupráci s inspektory kvality pro sociální práci. Dále na kvalitě poskytovaných služeb pracuje v podobě konzultačních procesů a interních auditů a má své Mezinárodní dobrovolnické centrum, které vzniklo díky financím Evropské unie.

Slezská diakonie, která v letošním roce 2018 slaví 28 výročí, má nově vystavěno Diakonické vzdělávací centrum, které se stalo zázemím nejen knihovny, studovny a muzea, ale také Praktické školy a chráněného bydlení pro osoby s mentálním postižením.⁵

1.3 Charakteristika organizace

Posláním Slezské diakonie a její hlavní činností je na základě křesťanských hodnot poskytovat kvalitní služby v sociální oblasti lidem, kteří to potřebují. Jedná se především o lidi se zdravotním postižením, seniory, lidi bez domova a další, kteří se ocitnou v sociálně nepříznivé situaci.⁶ V současné době poskytuje Slezská diakonie

---

⁴ SLEZSKÁ DIAKONIE. *Vzpomínky*. 2015, s. 1

⁵ SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

⁶ SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

103 registrovaných služeb v 65 střediscích pro 7499 uživatelů a zaměstnává 536 žen a 120 mužů.⁷

Své služby Slezská diakonie poskytuje na základě hodnot, ke kterým patří především přístup ke klientovi jako k božímu stvoření. Osoba Ježíše Krista je vzorem pro službu i život lidí ve Slezské diakonii. Mezi další klíčové hodnoty patří osobní přístup (pomoc každému), odpovědnost v různých rovinách, osobní růst, láskyplné vztahy, týmová orientace, transparentnost a respekt.⁸

Dále Slezská diakonie klade velký důraz na důsledné a uvědomělé naplňování požadavků zákona při poskytování sociální služby. Zpracovávání metodik práce je založeno na odborné a týmové práci zaměstnanců. Všechny služby, které Slezská diakonie poskytuje, jsou postaveny na kritériích kvalitní služby. Tato kritéria jsou uvedena v zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách či v zákoně č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí.

Řízení kvality sociálních služeb tvoří provázané oblasti jako jsou plánování rozvoje sociálních služeb a z plánování vycházející strategický plán rozvoje Slezské diakonie. Dále pravidelné vzdělávání pracovníků na všech úrovních, od pracovníků v sociálních službách, přes sociální pracovníky, až po střední a vysoký management.

Velmi důležitou oblastí je systematická práce na zavádění standardů kvality sociálních služeb, kdy všechny služby ve Slezské diakonii procházejí podporou v této oblasti, a to formou pravidelných konzultací a auditů, které jsou organizovány ve spolupráci s inspektory Ministerstva práce a sociálních služeb.⁹

Slezská diakonie stále pokračuje v systému řízení kvality, a to podporou služeb prostřednictvím konzultací, práci cechů a obnovením činností specialistů z řad pracovníků, kteří se specializují na konkrétní problematiku např. práce s lidmi s chronickým duševním onemocněním. Nově byly realizovány tzv. monitoringy – jednodenní vstupy do služby ověřující její kvalitu.¹⁰

Vzhledem k tomu, že se jedná o neziskovou organizaci, jsou výše zmíněné aktivity organizace financovány prostřednictvím projektové činnosti. Proto např.

---

⁷SLEZSKÁ DIAKONIE. *Výroční zpráva. 2016, s. 8.*

⁸SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

⁹SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

¹⁰SLEZSKÁ DIAKONIE. *Výroční zpráva. 2016, s. 7.*

v roce 2014-2015 byly z projektové činnosti financovány konzultace zaměřené na kvalitu poskytování sociálních služeb, interní audity, konference a vzdělávací aktivity formou workshopů, kurzů, supervizí a stáží, především pro sociální pracovníky, vedoucí pracovníky a pracovníky v sociálních službách.

V rámci inovativní činnosti reaguje Slezská diakonie na trendy v sociální oblasti a svojí činností se zaměřuje například na rozvoj, spolupráci a poskytování tuzemského i mezinárodního dobrovolnictví, program pro pěstounské rodiny, rozvoj spolupráce s oddělením sociálně právní ochrany dětí, sociální podnikání, službu doprovázení a národní potravinovou sbírku.¹¹ V roce 2016 se jí podařilo s pomocí dobrovolníků získat 4,5 tun potravin.¹²

V týdnu sociálních služeb přichází s novinkou a tou je pořádání akce Den se sociálním pracovníkem. Cílem akce je rozšířit povědomí o sociální práci ve společnosti a dále navázat spolupráci se středními školami, jako zdrojem potenciálních dobrovolníků a budoucích pracovníků.¹³

1.4 Finanční zdroje

Financování Slezské diakonie je vícezdrojové. Mezi hlavní zdroje dotací patří Ministerstvo práce a sociálních věcí, Moravskoslezský kraj a Statutární města a Obecní úřady, kde jsou konkrétní služby poskytovány. Dalšími zdroji, o které Slezská diakonie žádá, jsou prostředky v rámci strukturálních fondů Evropské unie např. Operační program Rozvoj lidských zdrojů, Regionální operační program, Norské fondy např. Blokovaný grant EHP Norsko.

Dále Slezská diakonie žádá o podporu různé nadační fondy, jsou to např. Nadace Divoké husy, Nadace Terezy Maxové dětem, Nadace Olgy Havlové – Výbor dobré vůle, Nadace OKD – Ostravsko Karvinské doly, Nadační fond Albert, Tesco.

K okrajovým zdrojům patří pořádání různých dobročinných a benefičních akcí a veřejných sbírek.

---

¹¹SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

¹² SLEZSKA DIAKONIE. *Výroční zpráva. 2016, s. 10.*

¹³ SLEZSKA DIAKONIE. *Výroční zpráva. 2016, s. 16.*

Diakonie také využívá některých zdrojů, které poskytuje její zřizovatel, a tím je Slezská církev evangelická augsburského vyznání.

Zdroj financí dále tvoří platby uživatelů za poskytnutí některých sociálních služeb, jedná se především o služby pobytové např. domov pro seniory, domov pro osoby se zdravotním postižením, chráněné bydlení, azylové domy, noclehárny, ale i služby terénní např. podpora samostatného bydlení, osobní asistence, pečovatelská služba.

Hospodaření s finančními prostředky je každoročně kontrolováno auditory a četnými kontrolami ze strany poskytovatelů dotací.¹⁴

---

¹⁴ SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

2. Sociálně terapeutické dílny

V této kapitole je přiblížena služba sociálně terapeutické dílny. Kapitola popisuje veřejný závazek služby, historii, provázanost se zákonem o sociálních službách. Detailněji se zabývá způsobem poskytování služby od samotného počátku, kdy se zájemce stává uživatelem až po aktivity, které služba nabízí. Konec kapitoly je věnován personálnímu zabezpečení služby, financování a výsledkům služby.

2.1 Poslání a cíle

Služba se zaměřuje především na rozvoj pracovních a sociálních dovedností, které jsou potřebné pro uplatnění se na otevřeném i chráněném trhu práce. Touto přípravou se také prolíná získávání dovedností sebeobsluhy v oblastech hygiena a stravování, které jsou také nedílnou součástí přípravy na zaměstnání.

Posláním služby je podpora uživatele v udržení, obnovení či získání pracovních a sociálních návyků a dovedností, potřebných k osamostatnění, zařazení do běžného života a k přechodu na trh práce.¹⁵

Cíle služby jsou udržení a rozvoj pracovních a sociálních dovedností a dále rozvoj sebeobsluhy a soběstačnosti.

Mezi pracovní dovednosti patří pravidelná docházka, dochvilnost, schopnost pracovat dle pracovního postupu, dodělávání činnosti až do konce, nachystání a úklid pracovního prostoru, převlékání se do pracovního oděvu, dodržování bezpečnosti při práci.

K sociálním dovednostem patří komunikace (písemná, slovní), používání počítače a internetu (včetně elektronické pošty), zvládání emocí, společensky přijatelné vystupování.

---

¹⁵SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

K schopnostem sebeobsluhy a soběstačnosti patří oblékání a svlékání, úklid, používání domácích elektrospotřebičů (vysavač, žehlička, varná konvice, mikrovlnná trouba aj.), zvládání osobní hygieny, příprava jednoduchých nápojů (káva, čaj), dodržování základních zásad stolování, orientace v čase, orientace v prostředí.

2.2 Historie a vznik služby

Služba sociálně terapeutické dílny vznikla v roce 2010 z popudu Moravskoslezského kraje, jehož záměrem je na svém území transformovat pobytová zařízení poskytující své služby lidem s mentálním postižením. Cílem je tyto lidi začlenit v co největší míře do běžného života.

Transformovaným pobytovým zařízením byl domov pro osoby se zdravotním postižením s názvem Domov Anenská, který své služby poskytuje přímo ve Frýdku – Místku a spadá pod příspěvkovou organizaci Moravskoslezského kraje s názvem Náš svět.

Služba sociálně terapeutické dílny vznikla jako návazná služba pro toto rezidenční zařízení. Spolupracující organizací podílející se na procesu transformace je Slezská diakonie, která vznik služby zastřešila.

Služba vznikla na základě cíleného projektu, který Slezská diakonie podala prostřednictvím Evropského sociálního fondu. Na financování služby se taktéž podílelo Ministerstvo práce a sociálních věcí.

2.3 Název služby a místo poskytování

Oficiální název služby i dle registru poskytovatelů sociálních služeb zní EFFATHA Frýdek-Místek, sociálně terapeutické dílny¹⁶. Konkrétně „EFFATHA“ znamená „otevři se“ a souvisí s příběhem nového zákona, kdy Ježíš uzdravuje hluchého člověka.

---

¹⁶ MPSV. [online]. 2018, [cit. 4.3. 2018].

Cílovou skupinou služby sice nejsou prioritně lidé s postižením sluchu, ale toto připodobnění je potřeba chápat na symbolické úrovni. Pracovníci služby název vysvětlují v návaznosti na otevření se sám sobě a přijímání nových dovedností a výzev a dále v působení na širokou veřejnost a otevírání jejich srdcí tak, aby dokázali přijímat lidi s mentálním postižením, a to nejen s jejich zvláštnostmi a specifiky, ale také jako aktivní občany naší společnosti.

Místem poskytování služby je město Frýdek-Místek, městská část Frýdek. Do služby však mohou nastoupit uživatelé z celé České republiky.

Položení služby má integrační charakter. Služba je umístěna v centru města a v budově se mimo ni nacházejí další veřejné služby jako je kadeřnictví, kosmetika, právní servis, solárium, obchod s potravinami, krejčovství aj.

Uživatelé služby se tak denně setkávají s lidmi z běžné společnosti a taktéž zaměstnanci i klienti-zákazníci sousedících veřejných služeb můžou klienty střediska vnímat jako aktivní občany, kterých není potřeba se obávat či se jim vyhýbat a vysmívat.

2.4 Druh, forma a nabídka základních činností sociální služby

Sociálně terapeutické dílny jsou službou sociální prevence, jak uvádí ve své publikaci Milan Valenta. Služby sociální prevence pomáhají předcházet sociální exkluzi osob, které jsou tímto stavem ohroženy, a to z důvodu krizové situace či životních návyků nebo z důvodu života v sociálně znevýhodňujícím prostředí. Obecným cílem služeb sociální prevence je napomoci uživatelům překonat jejich nepříznivou sociální situaci, ale i chránit společnost vůči vzniku a šíření nežádoucích společenských jevů.¹⁷

Forma poskytování služby je ambulantní. Uživatelé tedy dochází nebo jsou doprovázeni (dopravováni) do zařízení sociální služby a nejsou zde ubytováni.¹⁸

---

¹⁷Srov.: VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 2012, s. 104

¹⁸Srov.: VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 2012, s. 104

V zákoně o sociálních službách č. 108/2006 Sb. se sociálně terapeutickým dílnám věnuje paragraf č. 67, který uvádí, že služba je určena lidem se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení, kteří z tohoto důvodu nejsou umístitelní na otevřeném ani chráněném pracovním trhu.

Účelem této služby je tedy pravidelná a dlouhodobá podpora ve zdokonalování pracovních návyků a dovedností prostřednictvím sociálně pracovní terapie.

Nabídka základních činností obsahuje pomoc při osobní hygieně a poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, nácvik dovedností ve zvládnutí péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností, které vedou k sociálnímu začlenění a podporu ve vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností.¹⁹

Více a detailněji je nabídka základních činností i maximální výše úhrady za stravu uvedena v prováděcí vyhlášce č. 505/2006Sb. Zákona o sociálních službách, která nabídku základních činností podrobněji člení.

Základní činnosti jsou taktéž rozděleny do čtyř kategorií, z nichž první je pomoc při osobní hygieně a poskytnutí podmínek pro osobní hygienu a dále pomoc při běžných úkonech osobní hygieny.

Další z oblastí činností je zajištění stravy, která je přiměřena věku a době poskytování služby a odpovídá zásadám racionální stravy, popř. dietního stravování. Zde vyhláška uvádí maximální možnou částku za stravu tj. 170,- Kč za celodenní stravu a 75,- Kč za oběd.

Předposlední oblastí je oblékání, tj. nácvik oblékání a svlékání včetně používání speciálních pomůcek a nácvik přesunu na vozík a z vozíku.²⁰ Právě nácvik přesunu z vozíku a zpět je problematickou oblastí mnoha poskytovatelů sociálně terapeutických dílen, protože tato činnost zahrnuje podmínku bezbariérovosti služeb, přizpůsobení sociálních zařízení a prostorových podmínek a v neposlední řadě zvýšený nárok na personální zajištění služby.

---

¹⁹ ZÁKONY PRO LIDI. [online]. 2018, [cit. 4.3. 2018].

²⁰ ZÁKONY PRO LIDI. [online]. 2018, [cit. 4.3. 2018].

Poslední z nabídky základních činností je podpora ve zdokonalování a vytváření pracovních návyků a dovedností konkrétně motorických, psychických a sociálních a velmi podstatná a integrující činnost pomoc při obnově, upevnění nebo zprostředkování kontaktu s přirozeným společenským prostředím.²¹

2.5 Způsob poskytování služby

Služba má zpracována vnitřní pravidla a metodické postupy v souladu se standardy kvality sociálních služeb a splňuje tak jejich kritéria, která jsou uvedena v příloze č. 2 vyhlášky 505/2006 Sb.²² Proto se při procesu poskytování služby postupuje dle předem určeného postupu, a to od jednání se zájemcem o službu, přes podpis smlouvy o poskytování sociální služby, až k individuálnímu plánování průběhu sociální služby a hodnocení průběhu sociální služby.

První kontakt se zájemcem o sociální službu, popřípadě jeho zástupcem, má sociální pracovník. Jedná se o několik setkání, která mají pevně danou svoji strukturu a obsah. Cílem tohoto procesu je seznámit zájemce o službu s nabídkou, podmínkami a pravidly poskytování služby a dále s právy a povinnostmi uživatele.²³ Výstupem z jednání je zjištění, zda je nabídka v souladu se zakázkou, tj. zda nabídka činností služby odpovídá potřebám a přáním zájemce. Toto jednání dále pokračuje uzavřením smlouvy.²⁴ Smlouva bývá uzavírána písemnou formou a uzavírá se mezi poskytovatelem a uživatelem. Povinnost písemné smlouvy ukládá zákon o sociálních službách konkrétně par. č. 91 zákona o sociálních službách.²⁵

Vzhledem k cílové skupině uživatelů – osoby s omezenou svéprávností bývají uživatelé v převážné většině při tomto právním úkonu zastupováni soudem nařízeným opatrovníkem, a to jak z řad veřejných opatrovníků (pracovníci městských a obecních úřadů) tak opatrovníků z řad rodinných příslušníků (převážně rodiče, sourozenci). S příchodem nového Občanského zákoníku však došlo k dalším možnostem zastupování. Paragrafy č. 38–54 uvádějí nové instituty zastupování

---

²¹ ZÁKONY PRO LIDI. [online]. 2018, [cit. 4.3. 2018].

²² ZÁKONY PRO LIDI. [online]. 2018, [cit. 4.3. 2018].

²³ Srov.: KOLEKTIV AUTORŮ. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. 2011, s. 59

²⁴ Srov.: KOLEKTIV AUTORŮ. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. 2011, s. 81

²⁵ ZÁKONY PRO LIDI. [online]. 2018, [cit. 4.3. 2018].

člověka, a to od předběžného prohlášení, přes nápomoc při rozhodování až po zastupování členem domácnosti.²⁶ Tyto instituty mají taktéž integrační charakter, neboť mají vliv na zmírňování omezování člověka s mentálním postižením a podporují tak jeho právo na svobodné rozhodování.

Smlouva mimo jiné obsahuje podmínky užívání služby např. dny ve kterých bude uživatel službu využívat a dále tzv. zakázku uživatele, tedy výběr činností, které si bude uživatel přát využívat. Součástí smlouvy může být obecný cíl, který si přeje s pomocí služby naplnit a dále konkrétní individuální plán.

Celým poskytováním služby se prolíná individuální plánování potřeb uživatele. Podle Lucie Bickové se jedná o proces, činnost, která má svůj vývoj a postup.²⁷ Někde začíná (jednání se zájemcem o službu), určitým způsobem se děje, má svoji strukturu, vyhodnocuje se a plynule pokračuje nebo začíná znovu. Jedná se o záměrný proces, jehož smyslem a účelem je poskytovat uživateli podporu v tom, co potřebuje.²⁸

V individuálním plánu, který mívá zpravidla písemnou podobu je uvedeno dojednání vhodné podpory pro následující období, které vychází z očekávání uživatele a jeho potřeb a osobního cíle.²⁹ Proces individuálního plánování postupuje od sběru dat a faktů o uživateli, přes mapování jeho potřeb, zjišťování jeho přání a tužeb, zjišťování zdrojů, které napomůžou při plnění cíle, definování rizikových situací a návrhům jejich hodnocení a řešení, až k hodnocení naplňování individuálního plánu.³⁰ Metodou procesu je především rozhovor sociálního pracovníka s uživatelem, popřípadě dalšími zapojenými např. rodinnými příslušníky, opatrovníky aj.³¹

---

²⁶ ZÁKONY PRO LIDI. [online]. 2018, [cit. 4.3. 2018].

²⁷ Srov.: KOLEKTIV AUTORŮ. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. 2011, s. 73

²⁸ Srov.: KOLEKTIV AUTORŮ. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. 2011, s. 73

²⁹ Srov.: KOLEKTIV AUTORŮ. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. 2011, s. 73

³⁰ Srov.: KOLEKTIV AUTORŮ. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. 2011, s. 142

³¹ Srov.: KOLEKTIV AUTORŮ. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. 2011, s. 151

2.6 Denní aktivity

Služba v současné době uživatelům nabízí tři dílny, a to dílnu nácvikovou, kreativní a dřevařskou. Tyto dílny probíhají v dopoledních hodinách, a pokud má uživatel zájem, i odpoledne.

Nácviková dílna je zaměřena na rozvoj sociálních dovedností a dovednosti sebeobsluhy. Jedná se především o práci na počítači, hygienu a stravování, nácviky komunikace ať už slovní, či písemné, orientace ve službách a obstarávání osobních záležitostí.

Kreativní dílna nabízí rozvoj praktických a manuálních dovedností např. rukodělné a dekorativní práce.

Ve dřevařské dílně se služba zaměřuje na práci se dřevem a obsluhou jednoduchých nástrojů jako je bruska, vrtačka, pila.³²

Odpolední aktivity jsou zaměřeny na rozšíření povědomí o vlastních právech a povinnostech, orientace ve městě a jednou týdně i duchovním chvilčkám. Duchovní chvilky jsou pořádány na základě dobrovolnosti a vede je zpravidla duchovní Slezské diakonie.³³

2.7 Doplnkové aktivity

Služba se snaží o co největší začlenění uživatelů a pravidelně pracuje na rozšiřování povědomí veřejnosti týkající se nejen své existence, ale i o uživatelích, kdy je jejím hlavním cílem ovlivňování předsudků a mýtů o lidech s mentálním postižením.

Proto pořádá různé akce jako jsou tematické výstavy (jarní, velikonoční, vánoční). Výstavy jsou zpravidla umístěny přímo v prostorách služby, ale také na jiných místech jako např. v knihovně, ve vestibulech základních škol, v prostorách jiných středisek Slezské diakonie, v obchodech aj.

---

³² SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

³³ SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

Další pravidelnou akcí je pořádání přednáškové činnosti především ve spolupráci se základními a středními školami v blízkosti, tj. přímo ve městě Frýdek-Místek, ale i v okolních např. Frýdlant nad Ostravicí, Český Těšín, Třinec aj.

2.8 Personální zajištění

Ve službě pracují dvě pracovnice v přímé péči (pracovník v sociálních službách), každá z nich pracuje denně s šesti uživateli. Dále jeden sociální pracovník, který má mimo jiné i kompetenci jednat se zájemcem o službu a koordinátor střediska s částečným úvazkem sociálního pracovníka, který ve službě působí na úrovni středního managementu, tj. obstarává finanční zdroje, věnuje se projektové činnosti a vede personální i ekonomickou agendu. Dále působí jako metodik pro pracovníky v přímé péči.

K doplnění personálního zajištění služba spolupracuje s dobrovolnickým centrem Slezské diakonie a do střediska pravidelně dochází jedna dobrovolnice. Dále se služba snaží o aktivní vyhledávání dalších dobrovolníků, a to především prostřednictvím cílené inzerce v místních periodikách a motivací praktikantů.

2.9 Spolupracující organizace

Služba v roce 2010 vnikla v rámci záměru Moravskoslezského kraje snížit kapacitu rezidenčních zařízení, které poskytují sociální služby pro osoby s mentálním postižením a začlenit tak tyto lidi do běžné společnosti. Proto hlavními spolupracujícími službami jsou:

- Domovy pro osoby se zdravotním postižením
- Chráněná bydlení
- Sociální rehabilitace
- Podpora samostatného bydlení

Domov pro osoby se zdravotním postižením a chráněné bydlení spolupracuje se službou především jako zdroj uživatelů.

Velmi úzce služba spolupracuje se sociální rehabilitací, kdy uživatel nejdříve vstupuje do služby sociálně terapeutická dílny, kde nabývá svých pracovních a sociálních dovedností, a když je již z tohoto hlediska připraven, bývá přizvána služba sociální rehabilitace, která s uživatelem pracuje individuálně a v terénu na principu podporovaného zaměstnávání. Může tedy poskytnout asistenci přímo na pracovišti a podporovat jej do té doby, než bude jednotlivé pracovní úkony zvládat zcela samostatně.

K přechodu uživatele na pracovní trh přispívá i spolupráce s Úřadem práce, který zajišťuje pracovní rehabilitace a taktéž asistenci na pracovišti.

Dále spolupracují:

- Magistrát města Frýdek-Místek, odbor sociálních služeb
- Sociální podniky

2.10 Zdroje financování

Mezi hlavní zdroje financí patří

- Ministerstvo práce a sociálních věcí
- Moravskoslezský kraj
- Magistrát města Frýdek-Místek, popř. obecní úřady okolních obcí

Dále byly v minulosti využity dotace např.:

- Evropský sociální fond
- Fond pomoci Siemens
- Nadace Ostravsko – Karvinských dolů
- Společnost Apropo – projekt ekologického zaměření Sbírej toner
- Operační program lidských zdrojů

Služba je kromě úhrady za stravu (obědy) ze zákona poskytována zdarma, proto zdrojem financí nejsou úhrady od uživatelů. Služba však může přijímat dary v podobě

financí či materiální pomoci. Dárci však nemohou být samotní uživatelé služby či jejich rodinní příslušníci.³⁴

2.11 Výsledky a vývoj služby

Ze začátku sloužila tato služba prioritně jako náhrada za práci a u některých uživatelů jako volnočasová aktivita, kde si během dne mohli malovat, počítat jednoduché početní příklady, hrát stolní hry a chodit na výlety do blízkého okolí.

Během pěti let se služba vyprofilovala a nastavila pravidla, která uživatele prostřednictvím dodržování pracovní morálky intenzivně připravují k pracovnímu uplatnění a přechodu na trh práce.

V rámci nabídky činností a cílů služby došlo ke stanovení konkrétních pracovních a sociálních návyků. Pracovníci zvládnutí a osvojení si těchto konkrétních dovedností nabízeli uživatelům v rámci individuálního plánování. Osobní cíle uživatelů již od té doby nebyly zaměřeny na výrobu dekorativních předmětů, ale zaměřily se na celý proces.

U uživatelů, kteří již byli připraveni a mohli přejít na trh práce, byla navázána spolupráce se sociální rehabilitací, která jim poskytovala individuální podporu v terénu, v rámci města a jeho blízkého okolí vyhledávala vhodné pracovní příležitosti a navázala kontakt se zaměstnavateli.

Postupně přes tzv. cvičnou praxi, dlouhodobou a pravidelnou asistenci na pracovišti, se podařil přechod několika uživatelů na otevřený i chráněný trh práce. V současné době někteří uživatelé pracují v zaměstnáních samostatně a někteří z nich využívají ještě podpory pracovníka sociální rehabilitace. V přechodech na trh práce se pokračuje u dalších uživatelů.

Fakt, že uživatelé sociálně terapeutických dílen mají placené zaměstnání, ovlivňuje jeden z výrazných předsudků, které ve společnosti jsou a tím je, že lidé s mentálním postižením jsou nevzdělavatelní a nezaměstnatelní.

---

³⁴ SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

2.12 SWOT analýza služby

SWOT analýza služby popisuje silné, slabé stránky, příležitosti, hrozby a v závěru uvádí konkrétní návrhy, které z analýzy vychází.

SWOT analýza sociálně terapeutických dílen	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Dobrá a aktivní spolupráce s návaznými službami • Aplikace inovativních metod práce • Produktivní věk cílové skupiny • Dodržování Národních standardů kvality sociálních služeb • Znalost problematiky sociálního vyloučení • Případová práce • Podpora pracovního uplatnění a sociálního začlenění • Pravidelná analýza spokojenosti se službou • Nadstandardní plnění povinného vzdělávání pracovníků 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostačující vybavení dílen pro vzdělávací aktivity • Nedostatečná spolupráce s běžnou společností • Nedostatek příležitostí a nabídky ke vzdělávání • Malé prostory jednotlivých dílen • Nevyhovující tepelné podmínky • Častá fluktuace pracovníků
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Dostatek základních a středních škol vhodných pro spolupráci • Rozšíření systému alternativní a augmentativní komunikace • Rozšíření nácviků jednotlivých činností • Propojení sociálně terapeutických dílen, sociální rehabilitace a Úřadu práce • Pravidelná práce na kvalitě služby prostřednictvím auditů a konzultací • Spolupráce s dobrovolníky • Spolupráce s běžnou společností 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatek financí • Nechuť běžné společnosti zapojit se • Nekvalitní pracovník • Syndrom vyhoření pracovníků • Vyšší počet konfliktních uživatelů

2.12.1 Silné stránky

- **Dobrá a aktivní spolupráce s návaznými službami**

Služba má v současné době navázanou velmi dobrou spolupráci s návaznými službami. Konkrétně se jedná o terénní služby Podpora samostatného bydlení a sociální rehabilitace a dále pobytové služby Domov pro osoby se zdravotním postižením a chráněné bydlení. Za návaznou službu též považuje obecně prospěšnou společnost, ve které někteří z uživatelů pracují.

- **Aplikace inovativních metod práce**

Pracovníci služby se věnují sebevzdělávání, a to nejen formou samostudia, ale i odborných stáží a konferencí, kde se dozvídají o nových přístupech v práci s lidmi s mentálním postižením. Za inovativní metodu považují tzv. case management, kdy je služba propojena nejen s dalšími návaznými službami, ale i s nejbližším okolím klienta a společně mu poskytují svoji podporu. Za další inovaci je pokládána přednášková činnost, kdy se v roli přednášejících uplatnili i uživatelé. Dalším z inovativních metod je přístup zaměřený na člověka, kdy pracovníci služby podporují uživatele v tom, aby on sám uvědoměle rozhodoval o tom kolik, kdy a jakou bude potřebovat podporu.

- **Produktivní věk cílové skupiny**

Věk uživatelů je 18-64 let, jedná se o nejproduktivnější období v životě člověka, kdy je schopen nejlepších fyzických i psychických výkonů.

- **Dodržování Národních Standardů kvality sociálních služeb**

Služba pravidelně (minimálně co dva roky) aktualizuje své metodiky a pracovní postupy tak, aby byly v souladu s nejnovějšími poznatky a požadavky, které ukládá zákon o sociálních službách a inspektoři kvality. Dodržování metodických postupů je pravidelně vyhodnocováno vedoucím pracovníkem služby.

- **Znalost problematiky sociálního vyloučení**

Pracovní tým se dlouhodobě zabývá problematikou překážek v začleňování lidí s mentálním postižením do běžného života. Umí překážky vyhodnocovat a hledat řešení k jejich překonávání.

- **Případová práce**

Celým procesem poskytování služby je provázáno individuální plánování potřeb uživatele a plánování jeho podpory. Služba nikdy není plánována a poskytována plošně, ale vždy se zaměřením na konkrétního uživatele.

- **Podpora pracovního uplatnění a sociálního začlenění**

Poslání služby je prioritně zaměřeno na přípravu uživatelů k přechodu na otevřený či chráněný trh práce, nikoliv k dalšímu setrvávání ve službě. Služba má v této oblasti dobré výsledky a přechod několika uživatelů do zaměstnání se již podařil. Někteří z nich již pracují zcela samostatně, a to i bez podpory sociální rehabilitace.

- **Pravidelná analýza spokojenosti se službou (dotazníky, stížnosti, rozhovory, uživatelské porady)**

Několikrát do roka se služba zabývá spokojeností se službou, a to především aktivním oslovováním svých uživatelů, ale také jejich nejbližších, rodinných příslušníků, opatrovníků či pracovníků návazných služeb. Z výsledků jsou učiněny závěry a opatření, které jsou zaváděny dále do praxe služby.

- **Nadstandardní plnění povinného vzdělávání pracovníků**

Pracovníci dle zákona o sociálních službách mají splnit 24 hodinové vzdělávání. Již od samého vzniku služby pravidelně pracovníci tento limit splňují nadstandardně a účastní se mnoha dalších aktivit (konference, stáže, kurzy, debaty, školení akreditovaná i interní, konzultace).

2.12.2 Slabé stránky

- **Nedostačující vybavení dílen pro vzdělávací aktivity**

Vybavení služby prozatím nedisponuje potřebnými pomůckami, nástroji a technikou, která by zajistila odpovídající podmínky ve vzdělávacích procesech uživatelů. Chybí zde např. kamera, dataprojektor, plátno, flip chart a další pomůcky.

- **Nedostatečná spolupráce s běžnou společností**

Do dnešního dne se službě nepodařilo navázat odpovídající spolupráci s běžnou společností jako jsou například okolní základní a střední školy, ale také potenciální zaměstnavatelé, kteří by nebyli obtíženi předsudky vůči lidem s mentálním postižením.

- **Nedostatek příležitostí a nabídky ke vzdělávání**

Uživatelé se během poskytování služby věnují nácviku pracovních dovedností, a to prostřednictvím manuálních činností. Je zde však nedostatek příležitostí ke vzdělávání se v jiných oblastech, a to především trávení volného času, oblast vlastních práv a jejich obhajování, hledání práce, finanční gramotnost aj.

- **Malé prostory jednotlivých dílen**

Pro denní i odpolední aktivity jsou určeny dvě místnosti, kde se denně nachází šest uživatelů. Vzhledem k tomu, že nabídka činností je pestrá a dochází tak ke zvýšené hlučnosti, a to nejen kvůli hluku z přístrojů, ale i neustálé komunikace mezi pracovníkem a uživateli, byly by vhodnější větší či členitější prostory. Ty by napomohly k větší koncentraci uživatelů na činnost.

- **Nevyhovující tepelné podmínky (prostory v letním období)**

Prostory dílen jsou situovány tak, že po celou dobu poskytování služby do dílny svítí slunce, a to prostřednictvím velkých oken. Přímo pod okny dílen je zvýšený automobilový provoz, proto větrání prostor je velmi problematické.

- **Častá fluktuace pracovníků**

Ve službě se často mění personál. Převážně se jedná o pracovníky v přímé péči. Důvodem je velká psychická zátěž a nízké finanční ohodnocení. Častá fluktuace pracovníků má vliv na kvalitu poskytování služby.

2.12.3 Příležitosti

- **Dostatek základních a středních škol vhodných pro spolupráci**

Ve městě je 11 základních škol a více než 5 středních škol se kterými by mohla být navázána spolupráce za účelem boření předsudků a mýtů o lidech s mentálním postižením, propagace služby i organizace a získání potenciálních dobrovolníků.

- **Rozšíření systému alternativní a augmentativní komunikace**

Někteří z uživatelů obtížně verbálně komunikují, proto chce služba rozšířit systém alternativní a augmentativní komunikace tak, ať mají i tito uživatelé stejné informace jako ostatní verbálně komunikující uživatelé.

- **Rozšíření nácviků jednotlivých činností**

Jedná se především o nácviky modelových situací, se kterými se uživatelé buď setkávají, nebo mohou setkat v běžném životě např. doprava, komunikace u výběrového řízení, účast na volnočasových aktivitách, bezpečnost a orientace v provozu, využívání přirozených zdrojů a veřejných služeb, tj. činností, které povedou k sociálnímu a pracovnímu začleňování uživatelů.

- **Propojení sociálně terapeutických dílen, sociální rehabilitace a Úřadu práce**

Služba usiluje o propojení těchto služeb za účelem efektivní podpory uživatelů v přechodu na otevřený i chráněný trh práce. Má navázanou velmi dobrou spolupráci se sociální rehabilitací, která poskytuje uživatelům mimo jiné i asistenci na pracovišti v rámci podporovaného zaměstnávání. Prozatím se však nepodařilo navázat spolupráci i s Úřadem práce, který se podílí a je

poskytovatelem pracovní rehabilitace. Důvodem jsou předsudky vůči lidem s mentálním postižením a jejich schopnosti pracovat.

- **Pravidelná práce na kvalitě služby prostřednictvím auditů a konzultací**
Služba pravidelně spolupracuje na kvalitě poskytování s inspektory kvality a dalšími odborníky z řad lektorů a praktiků. Přesto je pro vývoj služby nutná další podpora ze strany odborné i laické veřejnosti.
- **Spolupráce s dobrovolníky**
Vzhledem k tomu, že služba usiluje o individuální podporu uživatele a denně se pracovník věnuje podpoře šesti uživatelů, zaujímají dobrovolníci ve službě podstatné postavení. Služba má záměr nadále rozšiřovat spolupráci s dobrovolníky.
- **Spolupráce s běžnou společností**
Jedná se především o spolupráci se zaměstnavateli, žáky, studenty, ale i učiteli a lidmi zabývajícími se nabídkou volnočasových aktivit.

2.12.4 Hrozby

- **Nedostatek financí**
Vzhledem k tomu, že zastřešující organizací (poskytovatelem služby) je organizace nezisková, musí služba každoročně vyvíjet snahu o získávání financí. Na finance pro poskytování služby služba nemá právní nárok.
- **Nechut' běžné společnosti zapojit se**
Lidé z běžné společnosti stále trpí silnými předsudky až strachem z lidí s mentálním postižením, proto se může stát, že se do společných aktivit nebudou chtít zapojit. Důvodem strachu a obav je špatná informovanost o způsobu života lidí s mentálním postižením a jejich potřebách a velmi malá nebo žádná pozitivní zkušenost se začleněním lidí s mentálním postižením do běžné společnosti.

- **Nekvalitní pracovník**

Poskytování adekvátní a odborné podpory lidem s mentálním postižením vyžaduje nejen odborné znalosti a zkušenosti s touto cílovou skupinou, ale také empatii, pozitivní přístup a víru v úspěch člověka s mentálním postižením. Ne každý pracovník má tyto předpoklady, které se nedají naučit.

- **Syndrom vyhoření pracovníků**

Obecně je práce v pomáhajících profesích velmi náročná, a to především psychicky. Práce s lidmi s mentálním postižením riziko psychického vyčerpání ještě zesiluje, a to mimo jiné proto, že výsledky nejsou tak viditelné a nepřicházejí okamžitě.

- **Vyšší počet konfliktních uživatelů**

Agresivita uživatelů souvisí s nepochopením jejich potřebám a přáním. K atakům uživatelů dochází především v situacích, kdy uživatel pracovník nerozumí, uživatel nerozumí situaci, ve které se nachází, uživatel nemá naplněna svá přání a potřeby a má obtíže se svým sebehodnocením.

2.12.5 Závěr

Ze SWOT analýzy sociálně terapeutických dílen vyplývá, že uživatelé v sociálně terapeutických dílnách dosáhli mnoha úspěchů, jako jsou například jejich přechody do placeného zaměstnání (sociální začleňování).

Oblast práce je však jen jednou z částí celého procesu začleňování. Další cestou je vzdělávání uživatelů v dalších běžných oblastech života, se kterými nemají tolik zkušeností. Proto je projekt zaměřen na těchto konkrétních pět oblastí (volný čas, sebeobhajoba, společenská etiketa, finance, práce). Znalosti a zkušenosti v těchto oblastech úzce souvisí s šancí žít život, tak jak je běžné.

K tomu, aby proces začleňování byl úspěšný je potřeba přijetí společnosti a změnou v jejím myšlení. Veřejnost nemá dostatek informací a zkušeností s lidmi s mentálním postižením. Proto se projekt zaměřuje i na

druhou skupinu a tou jsou lidé z běžné společnosti a do procesu vzdělávání je nenásilnou formou zapojuje.

3. Charakteristika uživatelů

Kapitola přibližuje problematiku mentálního postižení od pojmosloví, přes klasifikaci mentálního postižení, kombinaci mentálního postižení s jinými postiženími až významu vzdělávání lidí s mentálním postižením.

3.1 Cílová skupina uživatelů služby

Služba je určena pro dospělé lidi s mentálním a kombinovaným postižením. Kombinovaným postižením se myslí např. fyzické, smyslové postižení či psychické onemocnění.³⁵ Přítomnost mentálního postižení je tedy základní podmínkou pro možnost využívání služby. Současně se jedná o uživatele, kteří nejsou schopni vykonávat pracovní činnost na otevřeném či chráněném trhu práce.³⁶

Služba prozatím není bezbariérová, proto uživatelem nemůže být člověk při pohybu závislý na vozíku, dále člověk s infekčním onemocněním, agresivitou, závažným duševním onemocněním či těžkým až hlubokým mentálním postižením.³⁷ V rámci osobní hygieny musí téměř zvládat osobní hygienu (mimo hygienu rukou a obličeje), oblékání a svlékání a konzumaci stravy.³⁸

3.2 Terminologie mentálního postižení a mentální retardace

V současné době se řeší problém nejasnosti v terminologii týkající se mentálního postižení, kdy v minulosti převládalo označení slabomyslnost nebo oligofrenie. Nyní tato označení získala ve společnosti hanlivé zabarvení a někdy se používají i jako nadávky („zvláštní“, „mentál“, „daun“). Nově získal záporné zabarvení i pojem mentální retardace. Děje se tak především proto, že ze strany

---

³⁵SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

³⁶SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

³⁷SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.3. 2018].

³⁸SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.3. 2018].

společnosti jsou lidé s mentálním postižením vnímání nejen jako slabé, neproduktivní a zatěžující články společnosti, ale také jako někdo směšný až groteskní.

Vznik a vývoj tohoto negativního obrazu o lidech s mentálním postižením sahá daleko do historie. Patrný je například v umění, kdy se na tomto obrazu podíleli domácí i zahraniční spisovatelé. Nyní negativní obraz vytvářejí i média (tisk, televize, internet).³⁹ Z těchto důvodů je současným trendem tzv. humanizace – polidšťování terminologie. S důrazem na osobnost člověka se používá místo pojmu mentálně postižený označení člověk s mentálním postižením, kdy ve středu zájmu se nachází člověk a druhotné je až jeho postižení či diagnóza.⁴⁰ Podle Jany Bradley, uvádění diagnóz má smysl, jedině tehdy, když umožní pochopit zvláštnosti člověka s postižením a lépe s ním pracovat. Nesmí se však stát základním označením člověka.⁴¹

Procesem humanizace terminologie se zabývají i zahraniční organizace. Například v Americe se změnami v terminologii a práci s médii zabývá národní organizace pro práva postižených (National Disability Rights Network), která na svých webových stránkách radí sdělovacím prostředkům, jaký jazyk mají používat, pokud podávají informace o lidech s postižením. Doporučují vyhnout se stigmatizujícím označením prostřednictvím diagnóz jako například „Jim je retardovaný a má 48 let.“ Upozorňují na to, že na prvním místě je člověk a až potom jeho diagnóza, nedostatky či nemoc. A doporučují o člověku sdělit osobní informace, jako je například rodinný stav, koníčky, věk a až poté informace týkající se jeho postižení. Proto sdělení může znít například takto: „Dcera Katky a Martina se jmenuje Lucie, má 18 let a jejím koníčkem je fotbal. Lucie má potíže se zrakem.“⁴²

Dalším záměrem odborníků je sjednocení a propojení mezinárodní terminologie. Konkrétně se tímto zabývá americká asociace, která termín mentální retardace přetvořila na pojem intelektové postižení.⁴³ Pojem „intelektové postižení“

---

³⁹Srov.: VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 2012, s. 28

⁴⁰Srov.: VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 2012, s. 29

⁴¹Srov.: BRADLEY, Jana. *A co já s tím?* 2016, s. 137

⁴²NATIONAL DISABILITY RIGHTS NETWORK. [online]. 2018, [cit. 16.4. 2018].

⁴³Srov.: VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 2012, s. 28

se zdá být na rozdíl od termínu „mentální retardace“ méně útočný.⁴⁴ Jana Bradley je však k přílišnému zaměření se na terminologii kritická. Upozorňuje na fakt, že i přes velkou snahu osvícených a inteligentních odborníků o užívání nejnovější terminologie, která je aktualizovaná za účelem změnit postoje společnosti vůči lidem s postižením, ke změně systému nedojde. Změnou terminologie nedojde k tomu, že lidé s postižením budou najednou chytřejší a akceptovatelnější ve společnosti, předsudky nezmizí. Změna postojů a hodnot ve společnosti je mnohem složitější.⁴⁵

České prostředí také nedisponuje jednotnou terminologií. Marie Černá ve své publikaci uvádí, že v současné české psychopedii se termíny jedinec s mentální retardací a jedinec s mentálním postižením používají jako synonyma.⁴⁶

Oproti tomu Milan Valenta považuje pojem mentální postižení jako pojem širší a zastřešující, který zahrnuje nejen mentální retardaci, ale také hraniční pásmo kognitivně – sociálního postižení, které člověka s postižením znevýhodňuje např. při vzdělávání v běžných školách a je potřeba podpůrných opatření.⁴⁷ Mentální retardaci popisuje jako vývojovou poruchu rozumových schopností projevující se snížením poznávacích, řečových, pohybových a sociálních schopností, která vzniká v předporodním, porodním a časném poporodním období.⁴⁸

3.2.1 Vývoj definice mentální retardace

Taktéž definice mentální retardace není zcela jednotná a znění jejich autorů se mírně liší. Pedagogický slovník definuje mentální retardaci jako trvalé snížení rozumových schopností jedince, jehož příčinou je organické poškození mozku. U jedinců dochází k zaostávání vývoje rozumových schopností, k odlišnému vývoji některých psychických vlastností, k poruchám v adaptačním chování.⁴⁹

---

⁴⁴ Srov.: LECHTA, Viktor. *Inkluzivní pedagogika*. 2016, s. 300

⁴⁵ Srov.: BRADLEY, Jana. *A co já s tím?* 2016, s. 138

⁴⁶ Srov.: ČERNÁ, Marie a kolektiv. *Česká psychopedie*. 2015, s. 75

⁴⁷ Srov.: VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 2012, s. 30

⁴⁸ Srov.: VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 2012, s. 31

⁴⁹ Srov.: PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ Eliška, MAREŠ Jiří. *Pedagogický slovník*. 2013, s. 150

Podobně mentální retardaci definuje Marie Vágnerová ve své starší publikaci jako vrozený defekt rozumových schopností, která se projevuje především nedostatečným rozvojem myšlení, omezenou schopností učení a obtížné schopnosti přizpůsobení se běžným životním podmínkám.⁵⁰ A dále nověji jako souhrnné označení vrozeného postižení rozumových schopností, které se projevuje neschopností porozumět svému okolí a v požadované míře se mu přizpůsobit. Jde o neschopnost dosáhnout přiměřeného stupně intelektového vývoje, přestože postižený jedinec byl dostatečně stimulován.⁵¹

Obecněji zní definice Češkové, která uvádí, že mentální retardace představuje globální poškození intelektových funkcí s narušeným vývojem celé osobnosti a společenskou nedostačivostí od počátku duševního vývoje jedince.⁵²

Mezinárodní klasifikace nemocí mimo jiné uvádí i konkrétní dovednosti, které jsou u člověka s mentální retardací narušeny. Jedná se o poznávací, řečové, motorické a sociální dovednosti.⁵³

Definice mentální retardace různých autorů se tedy mírně liší a stále vyvíjí. Společné mají zaměření na celkové snížení intelektových schopností a schopnosti přizpůsobení se běžnému sociálnímu prostředí.⁵⁴ Intelektovými schopnostmi je myšlena inteligence – schopnost učení, logického myšlení a řešení problémů. Inteligenci lze měřit pomocí inteligenčních testů.⁵⁵

Do adaptačních schopností spadají tři kategorie: pojmová (řeč, peníze, čas, počty, sebeřízení), sociální (odpovědnost, řešení problémů, sebedůvěra, schopnost řídit se pravidly, schopnost nestát se obětí) a u kategorie praktických dovedností zde spadají aktivity denního života jako je sebeobsluha, zaměstnávání a profesní

---

⁵⁰ Srov.: VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 2002, s. 146

⁵¹ Srov.: VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 2014, s. 273

⁵² Srov.: SVOBODA, Mojmír, ČEŠKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Hana. *Psychopatologie a psychiatrie*. 2006, s. 268

⁵³ Srov.: VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 2012, s. 32

⁵⁴ Srov.: VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 2012, s. 31

⁵⁵ Srov.: VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 2012, s. 33

dovednosti, využívání dopravních prostředků, bezpečnost, manipulace s penězi aj.).⁵⁶

Z porovnání definic významných autorit v této oblasti, vyplývá, že pro diagnózu intelektového postižení už nestačí pouze určit inteligenční kvocient, ale je nutné zhodnotit i další aspekty osobnosti a to, zda člověk selhává v sociálních očekáváním užšího i širšího sociálního prostředí.⁵⁷

Velmi zajímavá, a současný trend vystihující, je definice americké asociace pro mentální postižení, která význam pojmu vystihuje jako snížení schopností charakterizované významnými omezeními intelektových funkcí a adaptability, které se projevují v oblasti pojmové, praktické a sociální inteligence. Tento stav vzniká do 18. roku života a je pozitivně ovlivnitelný osobním přístupem a cílenou podporou, kdy, pokud nedochází ke zlepšení stavu, je potřeba přehodnotit míru osobní podpory.⁵⁸ Zmínka o možnosti pozitivního ovlivnění tohoto stavu je velmi důležitá a podporuje v odborné i běžné společnosti změnu v myšlení a předsudcích vůči lidem s mentálním postižením.⁵⁹

Aktuální je i pojem individuální míra podpory. Termín „osoby se speciálními potřebami“ je v současné době nahrazen přílehavějším termínem „osoby se specifickou mírou podpory“.⁶⁰

3.2.2 Klasifikace mentální retardace

Poněkud zastaralý a limitující se v současné době ukazuje klasifikační model mentální retardace, nazýván též medicínský. Od tohoto modelu se již naštěstí upouští. Důvodem je, že se zaměřuje spíše na psychopatologii (popisuje nedostatky

---

⁵⁶ Srov.: VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 2012, s. 34

⁵⁷ Srov.: LECHTA, Viktor. *Inkluzivní pedagogika*. 2016, s. 300

⁵⁸ Srov.: VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 2012, s. 33

⁵⁹ Srov.: VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 2012, s. 33

⁶⁰ Srov.: LECHTA, Viktor. *Inkluzivní pedagogika*. 2016, s. 300

a slabé stránky člověka s postižením) než na míru podpory člověka a posilování silných stránek.⁶¹

3.2.2.1 Lehká mentální retardace

Dle Vágnerové, lidé s lehkým mentálním postižením dovedou i v dospělosti uvažovat v nejlepším případě na úrovni dětí středního školního věku. V jejich řečovém projevu chybí většina abstraktních pojmů. Užívají kratší a jednoduché věty. Výslovnost nebývá zcela bezchybná. Co se týká pracovního života, mohou v dospělosti dosáhnout částečné samostatnosti, jsou pracovně schopni začlenění, ale potřebují dohled a oporu.⁶²

Mezinárodní klasifikace nemocí (dále jen MKN) doplňuje, že se jedná o práci méně kvalifikovanou či nekvalifikovanou, převážně manuálního charakteru. A uzavírá, že tito lidé jsou schopni samostatného života. Vhodnější je však život ve skupinách nebo pod dohledem.⁶³

3.2.2.2 Středně těžká mentální retardace

MKN, která je i v současné době stále platná uvádí, že se jedná o nevzdělavatelné, ale vychovatelné jedince, kteří nejsou schopni samostatného života. A dále doplňuje o formu eretickou (dráždivost a neklid) a formu torpidní (charakterizovanou tupostí, nezájmem a netečností).⁶⁴ Vágnerová dále doplňuje, že myšlení odpovídá úrovni myšlení předškolního dítěte, které vždycky nerespektuje pravidla logiky. Řeč bývá chudá. V pracovní oblasti vykonávají jednoduché pracovní úkony, pokud nejsou náročné na přesnost a rychlost a potřebují trvalý dohled.⁶⁵

---

⁶¹ Srov.: VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 2012, s. 35

⁶² Srov.: VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 2014, s. 285

⁶³ Srov.: SVOBODA, Mojmír, ČEŠKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Hana. *Psychopatologie a psychiatrie*. 2006, s. 106

⁶⁴ Srov.: SVOBODA, Mojmír, ČEŠKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Hana. *Psychopatologie a psychiatrie*. 2006, s. 106

⁶⁵ Srov.: VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 2014, s. 291

Pojem nevzdělatelnost v současné době velmi ostře naráží na porušování Základní listiny práv a svobod, která všem lidem bez rozdílu zaručuje právo na vzdělání. Stěžejním cílem vzdělávání osob se zdravotním postižením zůstává zajištění rovného přístupu. V rámci pravidla rovného přístupu je vzdělání chápáno jako základní lidské právo s univerzální lidskou hodnotou.⁶⁶ Rovný přístup ke vzdělávání je podpořen dalším mezinárodním dokumentem, který Česká republika ratifikovala v roce 2009. Jedná se o Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením. Tato úmluva neobsahuje žádná nová práva, ale důsledně vyžaduje plnění těch stávajících.⁶⁷

Z výše uvedených důvodů a důvodů humanizace oborů mizí z terminologie pojmy jako nevzdělatelnost a nevychovatelnost – dříve stanovované od stupně středně těžké mentální postižení.⁶⁸

3.2.2.3 Těžká mentální retardace

Vágnerová opět používá v myšlení přirovnání k úrovni mladšího batolete. Dále doplňuje, že v oblasti řeči se naučí jen několik špatně artikulovaných slovních výrazů, které navíc užívají nepřesně a v oblasti sebeobsluhy jsou závislí na péči a zvládají jen základní úkony.⁶⁹ MKN uzavírá, že tito lidé přebývají v ústavách.⁷⁰ Dnes se již pojem ústavy téměř nepoužívá a pro pobytová zařízení pro tuto cílovou skupinu nová terminologie přijala lidštější označení a tím je Domov pro osoby se zdravotním postižením.

3.2.2.4 Hluboká mentální retardace

U tohoto postižení MKN uvádí, že je spojeno s imobilitou a inkontinencí. K poruchám inteligence se přidávají další poruchy např. hybnosti, smyslová

---

⁶⁶ Srov.: MICHALÍK, Jan a kolektiv. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. 2011, s. 78

⁶⁷ Srov.: PIPEKOVÁ, Jarmila, VÍTKOVÁ, Marie. *Od edukace k sociální inkluzi osob se zdravotním postižením se zaměřením na mentální postižení*. 2014, s. 201

⁶⁸ Srov.: MICHALÍK, Jan a kolektiv. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. 2011, s. 114

⁶⁹ Srov.: VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 2014, s. 291

⁷⁰ Srov.: SVOBODA, Mojmír, ČEŠKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Hana. *Psychopatologie a psychiatrie*. 2006, s. 106

poškození.⁷¹ V oblasti řeči nejsou schopni ani základů projevu, jsou schopni pouze odlišit známe a neznámé podněty a reagovat na ně libostí či nelibostí, a tak se stávají komplexně závislí na péči.⁷²

Jak již bylo uvedeno, důraz je nyní kladen na důsledné naplňování individuálních specifických potřeb, nikoliv na zařazování jedinců do kategorií postižení, dochází tak procesu dekategorizace. Kategorie je pouze pomocným kritériem, diagnostika je vždycky individuální a hranice kategorií překračuje.⁷³

3.3 Kombinace postižení

Uživatelé služby mají tedy základní diagnózu mentální postižení a dále někteří z nich mají k tomuto postižení přidružené jiné postižení jako je smyslové (zrakové, sluchové), tělesné nebo duševní onemocnění.⁷⁴ Vzhledem k tomu, že prozatím je přístup do budovy služby bariérový (první patro budovy bez možnosti výtahu, plošiny či schodolezu), mohou službu využít jen uživatelé s takovým tělesným postižením, které jim nebrání v chůzi po schodech. Službu mohou také využívat uživatelé, kteří mají kombinaci mentálního postižení s duševním onemocněním. Nejčastějšími typy duševních onemocnění, které se u uživatelů služby objevují je schizofrenie, některé typy neuróz a deprese. Častou kombinací je mentální postižení společně s autismem, kdy je u uživatelů patrné především stereotypní chování a neschopnost prožívat emoce.

Pedagogický slovník popisuje autismus jako vývojovou poruchu projevující se neschopností komunikovat a navazovat kontakty s okolím. Postižený obtížně vyjadřuje svá přání a potřeby, nechápe, proč mu ostatní nerozumějí. Uzavírá se do svého vlastního světa a projevuje se jako extrémně osamělá bytost. Je neschopen sdílet emocionální prožitky (radost, smutek a zájmy s ostatními lidmi). Dvě třetiny lidí trpících autismem zůstávají postižení celý život.⁷⁵ V dalších pramenech taktéž

---

⁷¹ Srov.: SVOBODA, Mojmír, ČEŠKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Hana. *Psychopatologie a psychiatrie*. 2006, s. 106

⁷² Srov.: VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 2014, s. 286

⁷³ Srov.: ČERNÁ, Marie a kolektiv. *Česká psychopedie*. 2015, s. 102

⁷⁴ SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

⁷⁵ Srov.: PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ Eliška, MAREŠ Jiří. *Pedagogický slovník*. 2013, s. 23

můžeme najít pojmovou nejasnost pro toto postižení, kde je uvedeno, že zatím neexistuje univerzální definice, která by obsáhla toto postižení.

Pojem autismus z řeckého autos (sám) a ismus (orientace, stav) poprvé použil švýcarský psychiatr Eugen Bleuler.⁷⁶Dále se pojmem zabýval americký psychiatr Leo Kanner, zvláštní projevy považoval za symptomy specifické samostatné poruchy, kterou nazval časný dětský autismus.⁷⁷

Názory na příčinu autismu se v čase vyvíjely. Právě Leo Kanner se ještě v padesátých letech domníval, že se jedná o geneticky podmíněnou poruchu, avšak s vlivem psychoanalýzy, a jeho teorie vysvětlovala autismus jako výsledek dlouhodobého procesu emocionálního ochlazování dětí sobeckými rodiči. Sám Kanner byl také autorem slovního spojení „matka lednička“.⁷⁸

Autismus je v současné době chápán jako neurobiologická porucha. Jejím základem je změna mozkových funkcí či struktury mozku.⁷⁹ Hlavními příznaky jsou porucha sociální interakce a komunikace, stereotypní chování a zúžení zájmů. Pro lidi s autismem je typické narušení vývoje jazyka a řeči. Nejsou schopni používat řeč ke komunikaci ani neprojevují o tento druh komunikace zájem.⁸⁰ Projevují se zvýšenou citlivostí na některé běžné podněty., které u nich mohou vyvolávat nepřiměřeně silné reakce. Daný podnět vnímá jako velmi silný zejména na některé zvuky.⁸¹ Dávají přednost stereotypu a sociální ocenění pro ně nemá žádnou hodnotu.

U autismu a mentální retardace někdy dochází ke kombinaci s epilepsií. Epilepsie se může projevit klasickým typem grand mal s větším záchvatem, strnutím, rytmickými kontrakcemi velkých svalů, ztrátou vědomí a někdy pokousáním jazyka, zástavou dechu, namodralou barvou kůže a zřídka ztrátou ovládnutí svěračů a následným vyučováním moče či stolice. Záchvat trvá několik minut a pak zpravidla následuje hluboký spánek.⁸²

---

⁷⁶ Srov.: LECHTA, Viktor. *Inkluzivní pedagogika*. 2016, s. 317

⁷⁷ Srov.: THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. 2016, s. 33

⁷⁸ Srov.: THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. 2016, s. 37

⁷⁹ Srov.: VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 2014, s. 303

⁸⁰ Srov.: VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 2014, s. 305

⁸¹ Srov.: VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 2014, s. 307

⁸² Srov.: GILLBER, Christopher, PEETERS Theo, *Autismus – zdravotní a výchovné aspekty*. 2008, s. 60

Pokud jde o souvislost mezi pervazivními vývojovými poruchami a mentální retardací, jsou často ztotožňovány, což není správně. Např. u Aspergerova syndromu je inteligence normální nebo až nadprůměrná.⁸³

3.4 Vzdělávání lidí s mentálním postižením

Vzdělávání dospělých lidí je nedílnou součástí strategie celoživotního vzdělávání. V rámci dodržování rovnosti příležitostí se vzdělávání dospělých chápe také jako poskytnutí druhé šance pro ty, kteří z nejrůznějších důvodů nevyužili, nemohli využít nebo neuměli využít své první příležitosti v rámci počátečního vzdělávání.⁸⁴

Lidé s mentálním postižením potřebují celoživotní vedení a podporu v učení, které se sice nejeví tak efektivní, ale jeho výsledky jsou pro život takového člověka velice užitečné, zejména ve vedení k soběstačnosti.

Dospělý člověk s mentálním postižením, pokud je ponechán bez dalšího vedení, své dovednosti a návyky ztrácí. Vzdělávání poskytuje důležitou životní náplň jedincům, kteří nemají zaměstnání. Otevírá jim tak nové možnosti, a to nejen v jejich socializaci.

Vzdělávání jako proces a dosažené vzdělání jako cíl se pro dospělého stávají hodnotami samy o sobě, o které má smysl usilovat. Pozitivně ovlivňuje sebepojetí, posiluje sebedůvěru učícího se a tím dává prostor pro nové sociální role.⁸⁵

3.5 Věk a pohlaví uživatelů

Při vzniku služby v roce 2010 byli uživatelé služby z převážné většiny pohlaví mužského. To bylo dáno historií poskytování sociální péče nejen na území Moravskoslezského kraje, ale celého území České republiky, kdy nebyly pobytové zařízení koedukované.

---

⁸³ Srov.: LECHTA, Viktor. *Inkluzivní pedagogika*. 2016, s. 318

⁸⁴ Srov.: ČERNÁ, Marie a kolektiv. *Česká psychopedie*. 2015, s. 186

⁸⁵ Srov.: ČERNÁ, Marie a kolektiv. *Česká psychopedie*. 2015, s. 187

Během osmi let se podařilo získat do služby i ženy, a to nejen z pobytové služby (domov pro osoby se zdravotním postižením), ale i z domácího prostředí, a proto se dnes denně setkávají obě pohlaví s různými životními zkušenostmi, tak jak je to v životě přirozené.

Věkové rozpětí uživatelů služby je 18–64 let, tak jak je vymezeno okruhem osob, kterým je služba určena.⁸⁶ Důvodem takového rozpětí je skutečnost, že služba je přípravou a zároveň náhradou za zaměstnání. Jedná se tedy o produktivní věkové období života. Věkový průměr všech uživatelů je nyní 40 let.

Uživatelé sociálně terapeutických dílen mají především lehký či středně těžký stupeň mentálního postižení. Může se však stát, že se mezi uživateli najde i člověk s těžším stupněm mentálního postižení, který však zvládá další kritéria k tomu, aby mohl a byl schopen službu využívat. Mezi tyto kritéria patří částečné zvládnutí sebeobsluhy a soběstačnosti především v oblasti oblékání, konzumace stravy a osobní hygieny (mimo osobní hygienu rukou a obličeje).⁸⁷

Do projektu vzdělávacích aktivit budou zařazeni uživatelé, kteří v současné době využívají službu Slezské diakonie sociálně terapeutické dílny a projeví o vzdělávací workshopy zájem.

---

⁸⁶ SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

⁸⁷ SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.2. 2018].

4. Projektová část

Předmětem kapitoly je popis projektu od jeho charakteristiky, popisu současného a žádoucího stavu, cílů a popisu cílové skupiny až k technickému řešení, které pojednává o udržitelnosti projektu a jeho návaznosti, rizicích, rozpočtu, personálním řešení a podrobného popisu jednotlivých aktivit.

4.1 Charakteristika projektu

Projekt je prioritně zaměřen na vzdělávání dospělých lidí s mentálním postižením, a to prostřednictvím vzdělávacích workshopů. Workshopy budou zaměřeny na pět oblastí běžného života, které na sebe vzájemně působí a jsou propojeny (volný čas, sebeobhajoba, chování ve společnosti, práce a finance).

Projekt navazuje na cíle sociálně terapeutických dílen a těmi jsou nabytí, rozšíření a uchování si pracovních a sociálních dovedností. Náplň workshopů je zvolena tak, aby rozvíjela a prohlubovala především sociální, ale i některé pracovní dovednosti.

Rozvojem a prohloubením pracovních a sociálních dovedností dojde současně k rozšíření a prohloubení dosavadní nabídky základních činností, a to především o oblast finanční gramotnosti a znalost možností trávení volného času.

Ze sociálních dovedností bude kladen důraz především na prohloubení schopnosti komunikace, a to jak slovní, tak písemné a neverbální. Dalšími sociálními dovednostmi jsou orientace a schopnost využít nabídku běžných služeb, schopnost dodržování společenských zásad v chování a schopnost znát a umět prosadit vlastní práva. Rozvojem pracovních dovedností je myšlena orientace ve způsobech hledání práce a možnostech přechodu na trh práce. Dále budou rozvinuty pracovní dovednosti jako je dochvilnost, dodělávání započatých úkolů, schopnost spolupráce aj.

Cílem projektu je vybavit lidi s mentálním postižením lektorskými dovednostmi, prostřednictvím kterých budou moci vzdělávat ostatní. Lektoři z řad uživatelů tak budou připraveni nadále své schopnosti rozvíjet a ovlivňovat názory a myšlení lidí z běžné společnosti v dalších vzdělávacích aktivitách, například přednášková činnost na základních a středních školách, v zařízeních pobytových sociálních služeb aj.

Aktivity projektu směřují k propojení běžné společnosti se stále izolovanou skupinou lidí s mentálním postižením. Projekt chce změnit některé předsudky, které brání přijetí a integraci lidí s mentálním postižením. Proto se některých workshopů budou účastnit i lidé z běžné společnosti.

Projekt bude probíhat v období říjen 2018–září 2019.

4.1.1 Současný stav

Sociálně terapeutické dílny svou službu poskytují již osmým rokem. Za tu dobu se u mnoha uživatelů podařilo získat nové, rozšířit i uchovat pracovní a sociální dovednosti, které jsou potřebné k přechodu do zaměstnání, a především napomáhají k sociálnímu začleňování.

V laické i odborné veřejnosti stále panuje názor, že lidé s mentálním postižením nejsou schopni pracovat a vzdělávat se. Praxe služby však dokázala tento předsudek popřít a to tím, že v současné době již několik uživatelů přešlo na trh práce a již jsou v této životní oblasti zcela samostatní a nevyužívají žádnou sociální službu. K těmto výsledkům výrazně přispělo vzdělávání se v oblasti pracovních a sociálních dovedností.

Jak se však ze zkušeností pracovníků služby ukazuje, ve vzdělávání je potřeba i nadále pokračovat a doplňovat vědomosti a zkušenosti i v jiných oblastech, ve kterých se uživatelé služby stále neorientují.

Ze SWOT analýzy služby vzešla potřeba dalšího vzdělávání, a to jak samotných uživatelů, tak laické i odborné veřejnosti. Ze zkušeností pracovníků služby, vyhodnocování individuálních plánů uživatelů a rozhovorů s uživateli byly identifikovány další oblasti, ve kterých je potřeba uživatele vzdělávat. Jsou to tyto oblasti:

Volný čas

Dle Pipekové, volný čas hraje velkou roli při utváření života člověka, je výrazem kvality života, sociálním uznáním, ale současně je to způsob, který ukazuje na možnost sociálního vyřazení člověka. Potřeby volného času a postoje k volnému času jsou u osob s postižením a u osob bez postižení téměř identické.⁸⁸

Uživatelé služby netráví volný čas, tak jako jiní lidé také proto, že jsou nuceni řešit finanční spory se svými opatrovníky (opatrovník určuje, kolik financí bude na volný čas uvolněno). Dále mají uživatelé obavy z neznámého či jim chybí podpora (doprovod na aktivitu, zajištění aktivity např. nákup vstupenek v předprodeji).

Z rozhovorů s uživateli bylo v oblasti volného času zjištěno, že uživatelé služby netráví volný čas, tak jak běžná společnost, tj. i mimo domácí prostředí. Důvodem může být neznalost možnosti trávení volného času ve svém okolí nebo neschopnost překonat bariéry dané společností k využívání volnočasových aktivit (odmítání přítomnosti lidí s postižením, finanční náročnost).

Sebeobhajoba

Uživatelé v důsledku své neznalosti neidentifikují porušování vlastních práv, a proto potom dochází k neřešení situací porušování práv („není žalobce není soudce“).

Z mapování znalostí uživatelů během poskytování služby vzešlo, že uživatelé neznají všechna svá práva a povinnosti. Jsou tak lehce manipulovatelní a ovlivnitelní. Chybí jim schopnosti aplikovat práva a povinnosti do běžného života a schopnost argumentace, obhajoby a komunikace.

Společenská etiketa

Uživatelé se i přes dosavadní snahy stále ocitají v sociální izolaci. Žijí ve velkých skupinách a specializovaných zařízeních (Domovy pro osoby se zdravotním postižením), kde se setkávají stále se stejnými lidmi – profesionály z řad sociálních

---

⁸⁸ Srov.: PIPEKOVÁ, Jarmila, VÍTKOVÁ, Marie. *Od edukace k sociální inkluzi osob se zdravotním postižením se zaměřením na mentální postižení*. 2014, s. 209

pracovníků a dalších odborníků, nikoliv s lidmi z běžné společnosti tak, jako každý jiný občan.

Pokud tráví čas ve společnosti, tak obvykle ve větších skupinách a s doprovodem pracovníků, což bývá velmi stigmatizační. Podpora se v těchto situacích nezaměřuje na nácviky společenského chování, ale přímo na vyhledávanou činnost, např. při návštěvě bazénu se neřeší, jak správným způsobem zaplatit vstupné, ale jdou si zde především zaplavat s tím, že komunikaci při úhradě vstupného zajišťuje pracovník za všechny zúčastněné uživatele najednou. Důvodem mimo jiné je, že podpora je v tu chvíli poskytována více uživatelům najednou, a to jedním pracovníkem. Chybí prostor pro individuální nácviky.

Uživatelům tak chybí zkušenosti běžného života spojené s dodržováním etikety. Doposud neměli možnost získat dovednosti ani v naprosto samozřejmých situacích, se kterými se setkává každý člověk žijící běžně. Mezi tyto situace patří například pozdrav, představení se, požádání o pomoc, rozloučení aj.

Práce

Z analýzy individuálních plánů vzešlo, že i přes dosažené úspěchy v této oblasti, stále mnoho uživatelů nemá dostatečné znalosti, které se týkají trhu práce, hledání práce, průběhu výběrových řízení a zkušenosti s prací.

Z kontaktu pracovníků služby s laickou i odbornou veřejností vyplývá, že i v dnešní době veřejnost stále podléhá předsudku o nezaměstnatelnosti lidí s mentálním postižením. A to i v řadách profesionálů ze sociálních služeb (pracovníci v sociálních službách, sociální pracovníci) u kterých je předpoklad, že budou správně své uživatele podporovat v přechodu na trh práce.

Sociální pracovník, který nevěří, že je jeho uživatel schopen práce, nikdy nemůže poskytnout tomuto člověku odpovídající a správnou podporu v této oblasti. Naopak se pracovníci stávají těmi, kteří své uživatele od přání mít placené zaměstnání odrazují a tím podstatně snižují jejich motivaci a víru v úspěch. Proto potom ani sami uživatelé nevěří, že by mohli pracovat.

Finance

Z nácviků orientace ve financích a vyhodnocování individuálních plánů vyplývá, že v oblasti finanční gramotnosti nemají uživatelé služby ucelený přehled, Týká se příjmů, výdajů a celkového nakládání s financemi.

Je to důsledek toho, že hospodaření uživatele vede někdo jiný, ať už je to pracovník pobytové služby, rodinný příslušník či opatrovník. Samotní uživatelé nebývají přizváni a nemívají rozhodovací práva týkající se vlastních financí, a to i v případech, kdy v oblasti vedení financí nejsou omezeni ve svéprávnosti.

4.1.2 Potřebnost projektu

Z těchto výsledků je tedy patrné, že uživatelé stále nemají dostatek informací a zkušeností ve výše popsanych oblastech. Pracovníci nabízejí uživatelům podporu v nabývání a rozšiřování pracovních a sociálních dovedností, prozatím však nedošlo na cílené zaměření se na výše popsané oblasti.

Dále nemají pracovníci dostatek pozitivních zkušeností s integrací uživatelů v těchto oblastech, a tak ani víru v to, že by integrace byla možná. Tento názor výrazně ovlivňuje uživatele samotné i jejich blízké okolí v cestě za běžným životem.

Nedostatečné kompetence a zkušenosti ve výše popsanych pěti oblastech má dále za následek tvoření předsudků ve společnosti o tom, že lidé s mentálním postižením jsou nezačlenitelní.

4.1.3 Cíle projektu

Uživatelé sociálně terapeutických dílen, pracovníci, rodinní příslušníci, opatrovníci a lidé z běžné společnosti prostřednictvím vzdělávacích workshopů získají nové informace, zkušenosti a kompetence v níže popsanych oblastech:

Volný čas

Uživatelé dostanou informace k možnostem a způsobům trávení volného času ve Frýdku-Místku a blízkém okolí, které budou aplikovat prostřednictvím modelových situací.

Poskytovatelé volnočasových aktivit získají informace týkající se života lidí s mentálním postižením a předsudcích vůči těmto lidem. Získají informace, které napomůžou k přizpůsobení nabídky trávení volného času lidem s mentálním postižením.

Pro naplňování potřeb volného času srovnatelně s běžnou populací je potřeba hledat řešení ne výlučně v technických pomůckách (bezbariérovost), ale v sociálně integrativních řešeních, kterými jsou odstraňování bariér v myšlení společnosti a v destigmatizaci.⁸⁹

Sebeobhajoba

Uživatelé dostanou informace k základním právům a povinnostem vycházejícím ze základní listiny práv a svobod a Úmluvy o právech lidí s postižením. Prostřednictvím modelových situací si vyzkouší obhajobu těchto práv se zaměřením na situace běžného života.

Rodinní příslušníci, opatrovníci a pracovníci sociálních služeb dostanou informace týkající se nejčastějšího porušování práv lidí s mentálním postižením, a to s odkazem na zákony a vlastní zkušenosti uživatelů.

Společenská etiketa

Uživatelé se naučí základním dovednostem týkajících se společenské etikety, které si prostřednictvím různých modelových situací budou zkoušet aplikovat. Dále obdrží informace týkající se předsudků ve společnosti vůči jim samotným, které vznikají v důsledku nedodržování zásad společenského chování.

---

⁸⁹ Srov.: PIPEKOVÁ, Jarmila, VÍTKOVÁ, Marie. *Od edukace k sociální inkluzi osob se zdravotním postižením se zaměřením na mentální postižení*. 2014, s. 209

Práce

Uživatelé získají informace týkající se možností a způsobů hledání si práce, možnosti k přechodu na otevřený či chráněný trh práce, využívání návazných služeb a možnostech spolupráce s Úřadem práce.

Rodinní příslušníci, opatrovníci, pracovníci Úřadu práce v jejíž kompetenci je poskytování pracovní rehabilitace, pracovníci pobytových sociálních služeb obdrží informace týkající se dobré praxe služby v přípravě na trh práce a v přechodu na pracovní trh.

Finance

Uživatelé obdrží základní informace týkající se finančního hospodaření (příjmy – výdaje) s aplikací do jejich života, tj. lidé využívající pobytové sociální služby, ale i s aplikací do běžného života, tj. člověk, žijící v běžné zástavbě bez využívání sociální služby.

Důraz bude kladen i na informace týkající se kompetenci opatrovníků v této oblasti u lidí s omezenou svéprávností.

Vzdělávání lektorů

Lektoři z řad lidí s mentálním postižením získají základní kompetence lektora (schopnosti verbální a nonverbální komunikace, schopnost vytvoření Power Pointové prezentace na vlastní přednášené téma, schopnost započít, vést a ukončit vlastní projev během přednášení, schopnost přenést vlastní životní zkušenosti a úspěchy do slov).

Všechny výše uvedené aktivity jsou zařazeny s cílem participovat na procesu transformace pobytových sociálních služeb, který je dlouhodobým záměrem Moravskoslezského kraje, působit pozitivně na společnost a bojovat s předsudky a nedůvěrou vůči lidem s mentálním postižením a dosáhnout tak propojení a přijetí lidí s mentálním postižením a běžnou společností.

4.1.4 Struktura projektu

Struktura projektu				
Žadatel:		Slezská diakonie, EFFATHA Frýdek-Místek, sociálně terapeutické dílny		
Personální zajištění		1 sociální pracovník splňující požadavky, které stanoví zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách		
Dobrovolníci:		1 dobrovolník		
Počet účastníků:		55 účastníků projektu (z toho 5 vyškolených lektorů)		
Trvání projektu:		Projekt proběhne v termínu od 1. 10. 2018 – 30. 9. 2019		
Název aktivity	Termín/čas	Místo	Počet účastníků uživatelé	Počet účastníků/laická a odborná veřejnost
Volný čas	Leden 2019/2x45 minut	Zázemí poskytovatele volnočasových aktivit	5 uživatelů služby sociálně terapeutické dílny	Poskytovatel volnočasové aktivity – 2 účastníci
				Pracovník pobytové služby – 1 účastník
				Opatrovník – 1 účastník
				Student – 1 účastník
				Celkem 5 účastníků
Sebeobhajoba	Únor 2019/2x45 minut	Magistrát města Frýdek-Místek	5 uživatelů služby sociálně terapeutické dílny	Opatrovník – 2 účastníci
				Blízký uživatele - 1 účastník
				Pracovník jiné sociální služby – 1 účastník
				Student – 1 účastník
				Celkem 5 účastníků
Společenská etiketa	Březen 2019/2x45 minut	Knihovna Frýdek-Místek	5 uživatelů služby sociálně terapeutické dílny	Blízký uživatele – 1 účastník
				Pracovník jiné sociální služby – 2 účastníci
				Student – 2 účastníci
Finance	Duben 2019/2x45 minut	Knihovna Frýdek-Místek	5 uživatelů služby sociálně terapeutické dílny	Pracovník jiné služby – 1 účastník
				Blízký uživatele – 1 účastník
				Opatrovník – 2 účastník
				Student – 1 účastník
				Celkem 5 účastníků
Práce	Květen 2019/2x45 minut	Knihovna Frýdek-Místek	5 uživatelů služby sociálně terapeutické dílny	Potenciální zaměstnavatel – 1 účastník
				Zaměstnavatel se zkušeností – 1 účastník
				Opatrovník – 1 účastník
				Pracovník Úřadu práce – 1 účastník
				Student – 1 účastník
				Celkem 5 účastníků
Celkem	10 x 45 minut	3 x knihovna, 2x jiné místo	25 účastníků	25 účastníků

4.1.5 Cílová skupina projektu

Hlavní cílovou skupinou projektu jsou uživatelé služby sociálně terapeutické dílny (lidé s mentálním postižením). Dále se projekt zaměřuje na další cílové skupiny a tou je laická a odborná veřejnost. Konkrétně se jedná o tyto cílové skupiny:

Uživatelé sociálně terapeutických dílen, jako účastníci vzdělávacích workshopů. Jedná se o dospělé lidi s mentálním postižením někdy v kombinaci s jiným postižením, kteří do služby docházejí buď z pobytových služeb: domov pro osoby se zdravotním postižením, chráněné bydlení (převážná část) nebo lidé docházející do služby z rodinného prostředí. Celkem bude podpořeno 25 uživatelů.

Lektoři vzdělávacích workshopů z řad lidí s mentálním postižením. Jedná se především o uživatele sociálně terapeutických dílen, okrajově také uživatelé jiných sociálních služeb (podpora samostatného bydlení, sociální rehabilitace) nebo lidé s mentálním postižením, kteří již nevyužívají žádnou sociální službu a úspěšně přešli z pobytového zařízení do samostatného života. Celkem bude podpořeno 5 uživatelů.

Pracovníci sociálních služeb. Týká se pracovníků v sociálních službách a sociálních pracovníků poskytující podporu lidem s mentálním postižením, a to především v pobytových službách, ale i v ambulantních službách. Celkem bude podpořeno 5 pracovníků.

Opatrovníci lidí s omezením svéprávnosti. Zařazení budou opatrovníci z řad veřejných opatrovníků (pracovníci Obecních úřadů a Magistrátu), ale i opatrovníci z řad rodinných příslušníků (obvykle rodiče či sourozenci člověka omezeného ve svéprávnosti). Celkem bude podpořeno 6 opatrovníků.

Blízcí, přátelé, partneři, rodinní příslušníci uživatelů sociálně terapeutických dílen. Celkem budou podpořeni 3 účastníci.

Lidé z běžné společnosti. Vzhledem k tématům budou zařazení poskytovatelé volnočasových aktivit a dále studenti základních a středních škol. Celkem bude podpořeno 11 účastníků.

Projekt celkem podpoří **55** účastníků.

4.1.6 Podrobný popis projektu

I. Etapa – přípravná fáze projektu.

Období 1. 10. 2018 – 31. 12. 2018	
Popis aktivity	Počet
Výběr lektora workshopů	1
Výběr lektorů workshopů (lidé s mentálním postižením)	5
Příprava lektorů (lidé s mentálním postižením)	8 setkání po 60 minutách Celkem 640 minut vzdělávání
Výběr účastníků workshopů	55 účastníků
Výběr místa konání workshopů	Minimálně 3 mimo službu
Nákup pomůcek	Cena 40 500,-Kč
Výběr termínů a časů workshopů	---

Výběr jednoho lektora workshopů a zároveň lektora, který bude připravovat lektory (z řad lidí s mentálním postižením) (celkem 1 lektor). Kritériem výběru je vlastní zaangażovanost pro dané téma, zkušenosti a schopnost předat příklady dobré praxe, výkon profese sociálního pracovníka v sociálních službách pro lidi s mentálním postižením.

Výběr pěti lektorů workshopů z řad lidí s mentálním postižením (celkem 5 lektorů). Kritériem výběru je schopnost předat vlastní životní zkušenosti, dobré komunikační dovednosti (schopnost verbální komunikace), základní schopnosti práce na počítači (využití prezentace PowerPoint).

Příprava lektorů z řad lidí s mentálním postižením. Celkem 8 setkání po 60 minutách. Forma práce individuální, tj. 1 přípravný pracovník na 1 připravujícího se lektora. Náplň setkávání: nácvik sebezprezentace s uvedením vlastní pozitivní životní zkušenosti ve zvoleném tématu, identifikace překážek a jejich řešení v dosažení pozitivní životní zkušenosti, trénink komunikačních dovedností, zpracování tématu

v Power Pointové podobě, která napomůže lektorovi při vedení vzdělávacího workshopu, nácvik zahájení, průběhu a ukončení vzdělávacího workshopu.

Výběr účastníků vzdělávacích workshopů. Workshopů se budou účastnit uživatelé služby sociálně terapeutické dílny. Kritérium pro výběr je vlastní zaangažovanost pro dané téma.

Výběr místa konání workshopů. Vzhledem k tomu, že smyslem projektu je mimo jiné podpořit začlenění lidí s mentálním postižením do běžné společnosti budou minimálně tři workshopy uspořádány mimo prostory sociálně terapeutických dílen.

V metodické příručce pro práci knihoven s uživateli s postižením je uveden požadavek na práci knihovny, které mají být svými aktivitami přátelské k lidem s postižením, podporovat tak integraci těchto osob do majoritní společnosti a spolupracovat s organizacemi zastřešujícími práci s lidmi se specifickými potřebami.⁹⁰ Proto budou místem konání workshopů také prostory místní knihovny. Dalším místem jsou prostory poskytovatelů volnočasových aktivit ve Frýdku-Místku.

Nákup potřebných pomůcek. Pro projekt bude zapotřební nakoupit tyto pomůcky (notebook 2x, promítací plátno, tonery do tiskárny, flip chart, kancelářské pomůcky – kancelářský papír, papír na flip chart, rychlovazače, fixy, lepidla, propisky, tužky), občerstvení (káva, čaj, cukr, mléko, minerální voda, sušenky).

Výběr termínů a časů vzdělávacích workshopů. Workshopy budou probíhat ve všedních dnech, v dopoledních hodinách.

Výběr a pozvání účastníků workshopů z řad pracovníků pobytových služeb, pracovníků Úřadu práce, opatrovníků, rodinných příslušníků a blízkých, poskytovatelů volnočasových aktivit a studentů základních a středních škol.

---

⁹⁰ Srov.: CERNINÁKOVÁ, Eva, HUBATKOVÁ, SELUCKÁ, Helena. *Rovný přístup Standard Handicap Friendly*. 2014, s. 73

II. Etapa – pořádání workshopů na jednotlivá témata.

Období 2. 1. 2019 – 30. 9. 2019	
Aktivita	Popis
Obsah workshopů	<ul style="list-style-type: none"> • Přivítání účastníků, představení lektorů (vždy dva 1 sociální pracovník, 1 člověk s mentálním postižením). • Obecný úvod do tématu. • Diskuse a zpětná vazba účastníků u které bude výstupem identifikace problémových oblastí, překážek, situací, které podporují předsudky ve společnosti a návrhy jejich řešení. • Prezentování sebe zkušenosti lektora (člověk s mentálním postižením). • Zajištění prostoru pro dotazy a připomínky. • Závěr, shrnutí, rozloučení.
Čas	<ul style="list-style-type: none"> • Dva bloky po 45 minutách + 15 minut přestávka na občerstvení. Celkem 105 minut.
Pomůcky	<ul style="list-style-type: none"> • Notebook, Dataprojektor, promítací plátno, prodlužovačka, flashdisk, flip chart, fixy • Varná konvice, hrnky, sklenice, lžičky, misky, ubrousky, káva, čaj, cukr, mléko
Výstup z workshopu	<ul style="list-style-type: none"> • Krátký zápisu, který obsahuje nové informace, ke kterým se během workshopu došlo. • Prezentace v médiích (např. tisk, rozhlas, regionální televize).

4.2 Technické řešení projektu

4.2.1 Udržitelnost projektu

Pokračovat v tomto způsobu práce s cílem podporovat uživatele k dalšímu postupnému osamostatňování se a zároveň propojovat běžnou společnost a lidi s mentálním postižením bude možné i nadále. Pět oblastí workshopů již budou v základní úrovni zpracovány, pracovníci je můžou dále doplňovat o nové informace, které vzejdou přímo z workshopů a nadále pravidelně zařazovat do nabídky základních činností a naplně denních aktivit dílen.

O životě lidí s postižením a jejich začleňování bylo již mnoho napsáno i řečeno. V převážné většině případů však ne přímo z úst lidí, kterých se integrace přímo dotýká. Projekt tak připraví vzdělavatele – odborníky na svůj život, aby mohli svým životním příběhem a zkušenostmi ovlivňovat nejen své vrstevníky, ale i odbornou a laickou veřejnost.

Vyškolení lektoři z řad lidí s mentálním postižením budou své nové kompetence využívat v dalších vzdělávacích aktivitách zařazovaných v rámci předcházení předsudkům a negativním hodnocením a v rámci prezentace služby, a to prostřednictvím přednáškových aktivit s různými cílovými skupinami ať už v jiných sociálních službách pro osoby s mentálním postižením (sociálně terapeutické dílny, denní stacionáře, chráněné bydlení, domov pro osoby se zdravotním postižením, domov se zvláštním režimem), tak v kontaktu s běžnou společností (např. děti mateřských škol, studenti základních, středních, vyšších odborných škol, speciálních škol, praktických škol, návštěvníci knihoven, pracovníci firem, které podporují sociální služby – donátoři aj.).

4.2.2 Hodnocení projektu

Projekt bude podléhat hodnocení, a to všech zúčastněných, tj. uživatelů, lektorů, pracovníků sociálních služeb, lidí z běžné společnosti, kteří se budou workshopů také účastnit.

Hodnocení bude průběžné. V závěru každého workshopu proběhne krátká zpětná vazba (formou rozhovoru) na téma spokojenosti/nespokojenosti, doporučení, připomínek, popř. dalších vzdělávacích potřeb. Výstupy z rozhovoru budou zapsány a budou součástí zápisů z workshopů.

Výstupy z hodnocení budou dále použity ke zkvalitnění průběhu služby.

4.2.3 Rizika projektu

Během realizace projektu můžou nastat rizikové situace jako je např. neúspěšnost při žádání dotace u donátora (riziko finanční). V tomto případě by nedošlo k nákupu materiálových položek a služba by byla nucena žádat dotace u

jiného donátora, či materiálové nároky na projekt zúžit, popř. využít pomoci jiného ze středisek Slezské diakonie.

Další rizika se týkají personální oblasti. Může se stát, že sociální pracovník služby bude během termínu konání projektu v pracovní neschopnosti. Řešením pro toto riziko je zajištění zástupu na jeho pozici formou uzavření dohody o provedení práce a dále stanovení garanta projektu, který bude zaštiťovat celý projekt metodickým vedením týmu.

4.2.4 Etické aspekty projektu

Vzhledem k tomu, že výstupem z workshopů budou prezenční listiny, kde budou uvedena jména a příjmení účastníků, bude součástí prezenční listiny vždy ujednání o ochraně osobních údajů. Prezenční listiny budou uchovány v kanceláři sociálního pracovníka a budou sloužit pouze jako doklad pro donátora projektu.

Během pořádání projektu budou pořizovány fotografie, vždy však s písemným souhlasem fotografovaného a vyjmenováním účelu použití fotografie.

V případě medializace projektu nebudou uváděny osobní údaje účastníků.

4.2.5 Personální řešení projektu

Personální zajištění projektu nemění organizační strukturu služby. Na přípravě podkladů pro workshopy se bude podílet celý tým pracovníků služby, tj. koordinátor střediska, sociální pracovník, pracovnice v sociálních službách.

Přípravu lektorů z řad lidí s mentálním postižením, organizaci, průběh, náplň a hodnocení workshopů bude zajišťovat sociální pracovník, který bude i garantem tohoto projektu.

Sociální pracovník musí splňovat povinnosti k výkonu profese sociální pracovník, a to dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Dále bude vyžadována zkušenost s cílovou skupinou minimálně dva roky.

Vzhledem k tomu, že služba momentálně disponuje jedním dobrovolníkem, bude i tento pro tuto aktivitu využíván, a to hlavně prostřednictvím zajišťování technických záležitostí jako je příprava a obsluha elektrotechniky (instalace a napojení dataprojektoru a promítacího plátna), příprava občerstvení, úklid.

4.2.6 Rozpočet projektu

Nákladový rozpočet projektu	
Výdaje	Kč
Materiálové náklady	
Kancelářské pomůcky	2 000
Flip chart	1 500
Notebook 2x	30 000
Promítací plátno	1 000
Tonery do tiskárny	5 000
Občerstvení	1 000
Materiálové náklady celkem	40 500
Nemateriálové náklady (služby)	
Telefon	2 000
Energie	12 000
Nájem	180 000
Nemateriálové náklady celkem	194 000
Osobní náklady (mzda)	
Sociální pracovník	180 000
Osobní náklady celkem	180 000
Projektové náklady celkem	414 500

Podrobný rozpis jednotlivých položek

Materiálové náklady

Všechny materiálové náklady budou použity během pořádání workshopů a vzdělávání lektorů. Služba prozatím nevlastní dostatečnou počítačovou techniku, která bude pro přípravu i samotné konání workshopů potřebná.

Kancelářské pomůcky – kancelářský papír, barevné fixy, zvýrazňovače, archy papírů na flip chart, spojovací spony, rychlovazače, propisky, tužky, gumy, lepidla, izolepa.

Flip chart – kovový s možností využít k psaní jak kovovou plochu, tak zavěšené archy papíru, skládatelný.

Notebook – se základním vybavením, vstup na flash disk.

Promítací plátno – bílé s možností zavěšení na zeď.

Tonery do tiskárny – černobílé i barevné.

Občerstvení – k zajištění dobré atmosféry a komfortu všech zúčastněných.

Nemateriálové náklady

Všechny nemateriálové náklady budou hrazeny ze zdrojů služby (konkrétně dotace Moravskoslezského kraje).

Telefon – úhrada paušálu mobilního telefonu sociálního pracovníka.

Energie – elektřina v prostorách sociálně terapeutických dílen, kde bude probíhat příprava na workshopy a konkrétní konání workshopů.

Nájem – nájem dle nájemní smlouvy, která pronajímá prostory sociálně terapeutickým dílnám.

Osobní náklady

Mzda sociálního pracovníka – položka hrazená z vlastních zdrojů služby, stejně jako u nemateriálových nákladů.

4.2.7 Výběr donátora

Služba má s Fondem nadace společnosti Siemens navázanou dobrou spolupráci. Již v minulosti v roce 2015 obdržela dotaci ve stejném programu na zařazení nové aktivity (dřevařská dílna) a to formou zakoupení pomůcek a přístrojů k obrábění dřeva.

Taktéž zaměstnanci společnosti Siemens se zařadili do jednodenní akce – Firemní dobrovolnictví a službu tak v jeden den přišli podpořit tři zaměstnanci této společnosti.

Další důvodem výběru donátor je administrativní nenáročnost spojená s žádostí a vyúčtováním dotace.

4.2.8 Podrobný popis aktivit

Workshop na téma VOLNÝ ČAS	
Popis	<ul style="list-style-type: none"> • Modelová situace, které se účastní vybraní účastníci. Zkoušejí si nacvičit situaci v informačním centru, kde se chtějí dozvědět, informace k návštěvě kina (kde, jak, s kým a za kolik). Do modelové situace je zapojen 1 lektor z řad lidí s mentálním postižením. • Prezentace s použitím dataprojektoru, přednáší lektor (člověk s mentálním postižením), prezentuje vlastní pozitivní zkušenost: „Byl jsem na festáku.“ • Lektor (sociální pracovník) mapuje, jak tráví čas uživatelé a jak tráví čas běžní občané. Zapisuje vedle sebe na flip chart a srovnává, zda se způsoby trávení volného času shodují a v čem se liší. Společně s ostatními identifikuje překážky, které brání trávení volného času, tak jako běžná společnost a moderuje diskusi se záměrem řešení těchto překážek.
Cíl aktivity	<ul style="list-style-type: none"> • Seznámit účastníky s možnostmi trávení volného času ve městě a jeho blízkém okolí. • Identifikovat překážky a navrhnout jejich řešení. • Ukázat na skutečném příběhu člověka příklad dobré praxe, kdy se člověk s mentálním postižením účastní veřejné, kulturní akce (začlenění do kulturního života).
Pomůcky	<ul style="list-style-type: none"> • Mapa volnočasových aktivit (ve snadném čtení), notebook, dataprojektor, promítací plátno, prodlužovací kabel, flip chart, fixy, prezenční listiny, propisky.
Výstup	<ul style="list-style-type: none"> • Účastníci obdrží základní seznam volnočasových aktivit ve městě v tištěné verzi. Součástí obsahu jsou i aktivity bez poplatků či ve slevě (průkazy ZTP, ZTP/P). • Prezenční listiny jako doklad o tom, že aktivita proběhla s plánovaným počtem účastníků. • Zápis ze setkání.

Workshop na téma **SEBEOBHAJOBA**

Popis	<ul style="list-style-type: none"> • Modelová situace, které se účastní vybraní účastníci a lektor (člověk s mentálním postižením). Účastníci si nacvičují situaci, kdy si uživatel služby přeje nacvičovat dojíždění městskou hromadnou dopravou a opatrovník mu nácvik zakazuje se zaměřením se na argumentaci uživatele. • Prezentace s použitím dataprojektoru, přednáší lektor (člověk s mentálním postižením). Prezentuje vlastní pozitivní zkušenost: „Jezdím do Ostravy.“ • Lektor (sociální pracovník) seznamuje krátce účastníky se zákonnými normami (Listina základních práv a svobod, Úmluva o právech zdravotně postiženého člověka), dotazuje se přítomných na jejich konkrétní práva a povinnosti se kterými se v životě setkávají a na to, jak byly vyřešeny. Vysvětluje pojem přiměřené riziko. Dále lektor shrnuje kompetence opatrovníků a pracovníků.
Cíl aktivity	<ul style="list-style-type: none"> • Seznámit účastníky se základními dokumenty a jejich obsahem s vazbou na běžný život. • Nacvičit argumentaci při obhajobě vlastních práv. • Ukázat na skutečném příběhu člověka příklad dobré praxe, kdy člověk s mentálním postižením využívá dopravní prostředky i s přihlédnutím k rizikovým situacím.
Pomůcky	<ul style="list-style-type: none"> • Základní listina práv a svobod, Úmluva o právech lidí s postižením, notebook, dataprojektor, promítací plátno, prodlužovací kabel, flip chart, fixy, prezenční listiny, propisky.
Výstup	<ul style="list-style-type: none"> • Tištěná verze minimálně deseti základních práv a povinností člověka s vazbou na běžný život (ve snadném čtení). • Prezenční listiny jako doklad o tom, že aktivita proběhla s plánovaným počtem účastníků. • Zápis ze setkání.

Workshop na téma SPOLEČENSKÁ ETIKETA	
Popis	<ul style="list-style-type: none"> • Modelová situace, které se účastní vybraní účastníci a lektor (člověk s mentálním postižením). Účastníci si zkoušejí správný i špatný postup při pozdravu, představení se, požádání o pomoc a rozloučení. Lektor sociální pracovník komentuje a upozorňuje na důležitá místa v situaci. • Prezentace s použitím dataprojektoru, přednáší lektor (člověk s mentálním postižením). Prezentuje vlastní pozitivní zkušenost: „Byl jsem u doktora.“ • Lektor (sociální pracovník) upozorňuje na chyby v dodržování společenské etikety a ptá se zúčastněných, jak mohou chyby působit na cizí lidi (běžnou společnost) a proč vznikají předsudky.
Cíl aktivity	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikovat nesprávné chování a důvody, proč vznikají předsudky u běžné společnosti. • Nacvičit správné jednání (dodržování společenských pravidel etikety) u běžných životních situací. • Ukázat na skutečném příběhu člověka příklad dobré praxe, kdy člověk s mentálním postižením samostatně využívá veřejné služby (lékaře) s přihlédnutím k dodržování společenské etikety.
Pomůcky	<ul style="list-style-type: none"> • Notebook, dataprojektor, promítací plátno, prodlužovací kabel, flip chart, fixy, prezenční listiny, propisky.
Výstup	<ul style="list-style-type: none"> • Písemná podoba minimálně deseti zásad společenského chování (snadné čtení). • Prezenční listiny jako doklad o tom, že aktivita proběhla s plánovaným počtem účastníků. • Zápis ze setkání.

Workshop na téma PRÁCE	
Popis	<ul style="list-style-type: none"> • Modelová situace, které se účastní vybraní účastníci a lektor (člověk s mentálním postižením). Účastníci si zkoušejí modelové výběrové řízení na pozici úklidového pracovníka společně s upozorněním na chyby v jednání. • Prezentace s použitím dataprojektoru, přednáší lektor (člověk s mentálním postižením). Prezentuje vlastní pozitivní zkušenost: „Roznáším letáky.“ • Lektor (sociální pracovník) mapuje znalosti uživatelů v procesu zaměstnávání lidí s postižením, hledání si práce a přechodu na trh práce (postup při hledání, instituce, podpora při hledání si práce), předává informace o návazných sociálních službách, včetně spolupráce s Úřadem práce (pracovní rehabilitace).
Cíl aktivity	<ul style="list-style-type: none"> • Nacvičit správný postup u výběrového řízení. • Předat účastníkům základní informace o možnostech zaměstnávání osob se zdravotním postižením a podpory (sociální rehabilitace, Úřad práce). • Ukázat na skutečném příběhu člověka příklad dobré praxe, kdy má člověk s mentálním postižením placené zaměstnání (pracovní začlenění).
Pomůcky	<ul style="list-style-type: none"> • Notebook, dataprojektor, promítací plátno, prodlužovací kabel, flip chart, fixy, prezenční listiny, propisky.
Výstup	<ul style="list-style-type: none"> • Seznam služeb, které pomáhají při přechodu na trh práce lidem s mentálním postižením včetně kontaktů na tyto služby (snadné čtení). • Prezenční listiny jako doklad o tom, že aktivita proběhla s plánovaným počtem účastníků. • Zápis ze setkání.

Workshop na téma FINANCE	
Popis	<ul style="list-style-type: none"> • Modelová situace, které se účastní vybraní účastníci a lektor (člověk s mentálním postižením). Účastníci sehrávají situaci, kdy opatrovník brání uživateli v pořízení si jízdního kola. • Prezentace s použitím dataprojektoru, přednáší lektor (člověk s mentálním postižením). Prezentuje vlastní pozitivní zkušenost: „Žiju v bytě“. • Lektor (sociální pracovník) mapuje znalosti uživatelů v oblasti jejich příjmů, ideálně je tato problematika ukázána na příkladu člověka žijícího v pobytové službě a žijícího v domácnosti v souvislosti s příjmy a výdaji a plánováním rozpočtu. Dále shrnuje kompetence opatrovníků v této oblasti.
Cíl aktivity	<ul style="list-style-type: none"> • Podat základní informace týkající se příjmů a výdajů, plánování rozpočtu. • Poukázat na kompetence opatrovníků v této oblasti. • Ukázat na skutečném příběhu člověka příklad dobré praxe, kdy se člověk s mentálním postižením orientuje ve svých financích a je schopen je řídit. Dále podání důkazu o tom, že lidé s mentálním postižením dokáží bydlet samostatně.
Pomůcky	<ul style="list-style-type: none"> • Notebook, dataprojektor, promítací plátno, prodlužovací kabel, flip chart, fixy, prezenční listiny, propisky.
Výstup	<ul style="list-style-type: none"> • Prezenční listiny jako doklad o tom, že aktivita proběhla s plánovaným počtem účastníků. • Zápis ze setkání.

Závěr

Bakalářský projekt byl věnován problematice dospělých lidí s mentálním postižením, specifikům této cílové skupiny, jejich aktivizaci a osamostatňování, které vede k sociálnímu začlenění.

Proces začleňování úzce souvisí s dlouhodobým záměrem Moravskoslezského kraje a tím je transformace pobytových sociálních služeb. Služba sociálně terapeutické dílny, jejíž zřizovatelem je Slezská diakonie byla zřízena za účelem participace na tomto procesu. Proto je bakalářský projekt věnován vzdělávacím aktivitám pod záštitou služby sociálně terapeutické dílny.

Cílem vlastního bakalářského projektu bylo vytvoření pěti tematických vzdělávacích a interaktivních setkání, které budou zaměřeny na běžné životní záležitosti, s kterými však lidé s mentálním postižením v důsledku sociální izolace nemají mnoho zkušeností. Za účelem zvýšení informovanosti, propojením těchto skupin a ovlivnění předsudků byli do workshopů zapojeni nejen uživatelé sociálně terapeutických dílen, jako účastníci workshopů, ale také jako samotní lektoři a dále také lidé z běžné společnosti a odborná veřejnost. Bylo vytvořeno pět vzdělávacích workshopů, jejichž náplní jsou témata z běžného života jako je volný čas, znalost vlastních práv a jejich obhajoba, společenská etiketa, finance a práce.

Vzhledem k tomu, že služba je ambulantní a většina aktivit probíhá přímo v prostorách služby, což je do jisté míry izolační, jsou některé z workshopů pořádány na místech, kde dochází k přirozenému setkání s běžnou společností. Taktéž do náplně workshopů jsou zařazeny příklady dobré praxe, které prezentují jejich samotní tvůrci – lidé s mentálním postižením. Tento prvek by měl zajistit nejen inspirování se dobrým příkladem, ale také jako životní důkaz o tom, že lidé s mentálním postižením mohou žít samostatně a plnohodnotně stejně jako člověk bez postižení. Projekt může být využit i v jiných zařízeních, které se věnují stejné cílové skupině.

Použité zdroje:

BRADLEY, Jana. *A co já s tím?* 1. vyd. Prostějov: Computer Media, 2016. 169 s. ISBN 978-80-7402-280-7.

CERNÍÁKOVÁ, Eva, HUBATKOVÁ, SELUCKÁ, Eva. *Rovný přístup Standard Handicap Friendly: metodická příručka pro práci knihoven s uživateli s postižením.* 1. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky, 2014. 92 s. ISBN 978-80-7050-641-7.

ČERNÁ, Marie a kolektiv. *Česká psychopedie.* 2. vyd. Praha: Karolinum, 2015. 222 s. ISBN 978-80-246-3071-7.

GILLBERG, Christopher, PEETERS, Theo. *Autismus – zdravotní a výchovné aspekty.* 3. vyd. Praha: Portál, 2008. 122 s. ISBN 978-80-7367-498-4.

BICKOVÁ, Lucie, ČERNÁ, Iva, FROULÍKOVÁ, Marie, HAICL, Martin, HAICLOVÁ, Veronika, HORECKÝ, Jiří, HRDINOVÁ, Dana, MERHAUTOVÁ, Jana, MRAZÍKOVÁ, Radka, PIŠTOROVÁ, Margita, ŠEDIVÁ, Dana, TAJANOVSKÁ, Andrea, VÍTOVÁ, Marcela. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách.* 1. vyd. Tábor: Asociace poskytovatelů v sociálních službách, 2011. 272 s. ISBN 978-80-904668-1-4

LECHTA, Viktor. *Inkluzivní pedagogika.* 1. vyd. Praha: Portál, 2016. 464 s. ISBN 978-80-262-1123-5.

MICHALÍK, Jan. *Zdravotní postižení a pomáhající profese.* 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 512 s. ISBN 978-80-7367-859-3.

PIPEKOVÁ, Jarmila, VÍTKOVÁ, Marie. *Od edukace k sociální inkluzi osob se zdravotním postižením se zaměřením a mentální postižením.* 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 246 s. ISBN 978-80-210-7689-1.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ Eliška, MAREŠ Jiří. *Pedagogický slovník*. 7. vyd. Praha: Portál, 2013. 400 s. ISBN 978-80-262-0403-9.

SVOBODA, Mojmír, ČEŠKOVÁ, Eva, KUČEROVÁ, Hana. *Psychopatologie a psychiatrie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 317 s. ISBN 80-7367-154-9.

THOROVÁ, Kateřina, *Poruchy autistického spektra*. 3. vyd. Praha: Portál, 2016. 504 s. ISBN 978-80-262-0768-9.

VALENTA, Milan, MICHALÍK Jan, LEČBYCH Martin a kolektiv. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. 352 s. ISBN 978-80-247-3829-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 444 s. ISBN 80-7178-678-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. 816 s. ISBN 978-80-262-0696-5.

Slezská diakonie. *Vzpomínky*. 1. vyd. Český Těšín: Slezská diakonie. 2015. 31 s.

Internetové zdroje:

Výroční zpráva 2015 [online]. 1. vyd. Český Těšín: Slezská diakonie. 2016 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.slezskadiakonie.cz/o-nas/pro-verejnost/vyrocnizpravy>

National Disability Rights Network [online]. 2018 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.ndrn.org/en/media/press-kit/265-reporting-and-writing-about-disabilities.html>.

Registr MPSV [online]. 2018 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=152077385402

9_1&zak=Moravskoslezsk%C3%BD&zaok=Fr%C3%BDdek-
M%C3%ADstek&sd=soci%C3%A1ln%C4%9B+terapeutick%C3%A9+d%C3%ADlny.

Slezská diakonie [online]. 2016 [cit. 2016-08-06]. Dostupné z:
<http://www.slezskadiakonie.cz/o-nas/historie>.

Slezská diakonie [online]. 2018 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z:
<http://www.slezskadiakonie.cz/sluzby/lide-s-handicapem/strediska-pro-lidi-s-handicapem/centrum35>.

Zákony pro lidi [online]. 2018 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast3>.

Zákony pro lidi [online]. 2018 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505#cast2>.

Zákony pro lidi [online]. 2018 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.

Seznam příloh:

Příloha č. 1 Regionální žádost o grant

Příloha č. 2 Mapa středisek Slezské diakonie

Příloha č. 3 Organizační struktura Slezské diakonie

Příloha č. 4 Leták sociálně terapeutických dílen

FOND POMOCI

SIEMENS**Zádost o finanční příspěvek - regionální žádost****Údaje o žadateli**

Jméno, název žadatele	Mgr. Zuzana Filipková, Ph.D., Slezská diakonie
Adresa	Na Nivách 259/7, Český Těšín, 737 01 Český Těšín 1
Telefon	558764333
Fax	558764301
e-mail	ustredi@slezskadiakonie.cz
www stránky	www.slezskadiakonie.cz
Registrace	
IČ/DIČ (oboje nutné vyplnit)	65468562
Datum založení	27. 11. 1990
Právní forma	Církev a náboženské společnosti
Statutární orgán	Ředitelka organizace Mgr. Zuzana Filipková, Ph.D.
Bankovní spojení	23035-791/0100
IBAN/SWIFT (oboje nutné vyp	

Kontaktní osoba žadatele

Jméno, funkce	Jana Jarošová, DiS.
Telefon, mobilní telefon, fax	739 803 904
E-mail	janka.jarosova@email.cz

Činnost žadatele

Předmět činnosti žadatele	Poskytování sociálních služeb dle zákona č. 108/2006 Sb. O sociálních službách.
---------------------------	---

Příklady projektů realizovaných žadatelem za posledních 12 měsíců	
---	--

Údaje o hospodaření žadatele

	2018	2019 (plán)	Poznámka
Příjmy (tisíce Kč)			
Dotace			
Nadační příspěvky			
Dary podnikatelů			
Ostatní příjmy			
Příjmy celkem			
Výdaje (tisíce Kč)			
Mzdy, odměny, honoráře			
Nákup materiálu a zboží			
Nákup služeb			
Propagace			
Investice			
Ostatní výdaje			
Výdaje celkem z toho provozní			
Případné finanční závazky			

⁹¹ SIEMENS. [online]. 2018, [cit. 4.3. 2018].

Počet pracovníků

Vlastních a smluvních	4	4	
Dobrovolníků	1	1	

Požadovaný finanční příspěvek a jeho využití

Předpokládané celkové náklady na projekt, který se uchází o finanční příspěvek

Celkové náklady na projekt činí 414 500,-Kč.

O jak vysoký příspěvek žádáte? (max. částka odpovídá grantovým příspěvkům v jednotlivých

Služba žádá o příspěvek ve výši 40 500,-Kč.

Na jaký projekt, materiál či službu požadujete finanční příspěvek (podrobně popište)?

Projekt je prioritně zaměřen na vzdělávání dospělých lidí s mentálním postižením, a to prostřednictvím vzdělávacích workshopů. Workshopy budou zaměřeny na pět oblastí běžného života, které vzájemně na sebe působí a jsou propojeny (volný čas, sebeobhajoba, chování ve společnosti, práce a finance).
Projekt navazuje na cíle sociálně terapeutických dílen a těmi jsou nabyti, rozšíření a uchování si pracovních a sociálních dovedností. Náplň workshopů je zvolena tak, aby rozvíjela a prohlubovala především sociální, ale i některé pracovní dovednosti.
Rozvojem a prohloubením pracovních a sociálních dovedností dojde současně k rozšíření a prohloubení dosavadní nabídky základních činností, a to především o oblast finanční gramotnosti a znalost možností trávení volného času.
Ze sociálních dovedností bude kladen důraz především na prohloubení schopnosti komunikace, a to jak slovní, tak písemné a neverbální. Dalšími sociálními dovednostmi jsou orientace a schopnost využít nabídku běžných služeb, schopnost dodržování společenských zásad v chování a schopnost znát a umět prosadit vlastní práva. Rozvojem pracovních dovedností je myšlena orientace ve způsobech hledání práce a možnostech přechodu na trh práce. Dále budou rozvinuty pracovní dovednosti jako je dochvilnost, dodělávání započatých úkolů, schopnost spolupráce aj.
V duchu myšlenky „příklady táhnou“ budou prostřednictvím projektu vyškoleni také lidé s mentálním postižením, kteří se stanou samotnými lektory některých workshopů, získají lektorské dovednosti a budou moci prostřednictvím vlastních životních zkušeností vzdělávat. Lektoři z řad uživatelů tak budou připraveni nadále své schopnosti rozvíjet a ovlivňovat názory a myšlení lidí z běžné společnosti v dalších vzdělávacích aktivitách například přednášková činnost na základních a středních školách, v zařízeních pobytových sociálních služeb aj.
Aktivity projektu směřují k propojení běžné společnosti se stále izolovanou skupinou lidí s mentálním postižením a chce změnit některé předsudky, které brání přijetí a integraci lidí s mentálním postižením. Proto se některých workshopů budou účastnit i lidé z běžné společnosti.
Nákup potřebných pomůcek. Pro projekt bude zapotřebí nakoupit tyto pomůcky (notebook 1x, promítací plátno, tonery do tiskárny, flip chart, kancelářské pomůcky – kancelářský papír, papír na flip chart, rychlovazače, fixy, lepidla, propisky, tužky), občerstvení (káva, čaj, cukr, mléko, minerální voda, sušenky).

V jakém termínu bude projekt, materiál či služba realizována (max. do jednoho roku od udělení příspěvku)?

Projekt bude probíhat v období říjen 2018 – září 2019.

Jakým způsobem finanční příspěvek pomůže těm, kteří se ne vlastní vinou dostali do složitě životní situace a nemohou si pomoci sami?

Cíle projektu: Uživatelé sociálně terapeutických dílen, pracovníci, rodinní příslušníci, opatrovníci a lidé z běžné společnosti prostřednictvím vzdělávacích workshopů získají nové informace a zkušenosti v oblastech: Volný čas - uživatelé dostanou informace k možnostem a způsobům trávení volného času ve Frýdku-Místku a blízkém okolí, nabyté informace si vyzkouší aplikovat, a to prostřednictvím modelových i reálných situací. Poskytovatelé volnočasových aktivit získají informace týkající se života lidí s mentálním postižením a předsudcích vůči těmto lidem. Získají informace, které napomůžou k přizpůsobení nabídky trávení volného času lidem s mentálním postižením.

Pro naplňování potřeb volného času srovnatelně s běžnou populací je potřeba hledat řešení ne výlučně v technických pomůckách (bezbariérovost), ale v sociálně integrativních řešeních, kterými jsou odstraňování bariér v myšlení společnosti a v destigmatizaci.

Sebeobhajoba - uživatelé dostanou informace k základním právům a povinnostem vycházejícím ze základní listiny práv a svobod a Úmluvy o právech lidí s postižením. Prostřednictvím modelových situací si vyzkouší obhajobu těchto práv se zaměřením na situace běžného života. Rodinní příslušníci, opatrovníci a pracovníci sociálních služeb dostanou informace týkající se nejčastějšího porušování práv lidí s mentálním postižením, a to s odkazem na zákony a vlastní zkušenosti uživatelů.

Společenská etiketa - uživatelé obdrží základní informace týkající se společenské etikety, které si prostřednictvím různých modelových situací budou zkusit aplikovat. Dále obdrží informace týkající se předsudků ve společnosti vůči jim samotným, které vznikají v důsledku nedodržování zásad společenského chování.

Práce - uživatelé získají informace týkající se možností a způsobů hledání si práce, možnosti k přechodu na otevřený či chráněný trh práce, využívání návazných služeb a možnostech spolupráce s Úřadem práce. Rodinní příslušníci, opatrovníci, pracovníci Úřadu práce v jejich kompetenci je poskytování pracovní rehabilitace, pracovníci pobytových sociálních služeb obdrží informace týkající se dobré praxe služby v přípravě na trh práce a v přechodu na pracovní trh.

Finance - uživatelé obdrží základní informace týkající se finančního hospodaření (příjmy – výdaje) s aplikací do jejich života, tj. lidé využívající pobytové sociální služby, ale i s aplikací do běžného života, tj. člověk, žijící v běžné zástavbě bez využívání sociální služby.

Vzdělávání lektorů - lektoři z řad lidí s mentálním postižením získají základní kompetence lektora (schopnosti verbální a nonverbální komunikace, schopnost vytvoření Power Pointové prezentace na vlastní přednášené téma, schopnost započít, vést a ukončit vlastní projev během přednášení, schopnost přenést vlastní životní zkušenosti a úspěchy do slov). Všechny výše uvedené aktivity jsou zařazeny s cílem participovat na procesu transformace pobytových sociálních služeb, který je dlouhodobých záměrem Moravskoslezského kraje, působit pozitivně na společnost a bojovat s předsudky a nedůvěrou vůči lidem s mentálním postižením a dosáhnout tak propojení a přijetí lidí s mentálním postižením a běžnou společností.

Vaše poznámky

Čestné prohlášení

Jako oprávněný zástupce žadatele tímto čestně prohlašuji, že organizace vyvíjí činnost v souladu se zákonem, nadační listinou a svým statutem, má dostatek majetku k plnění účelu, pro který byla zřízena, není v likvidaci, na její majetek nebyl prohlášen konkurz ani nebyl zamítnut návrh na prohlášení konkurzu pro nedostatek majetku. Nebylo rozhodnuto o zrušení nadace ani jejím sloučení s jinou nadací, nadační příspěvky získané v rámci projektu FOND POMOCI budou poskytovány v souladu s podmínkami stanovenými společností Siemens s.r.o. a jejím statutem, a jejich využití bude řádně sledováno.

Místo, datum

Razítko, podpis

Vyplňujte pouze barevně vyznačená pole. V případě nedostatku místa použijte přílohu k této žádosti. Vyplněnou žádost včetně příloh zašlete e-mailem na adresu dle regionu a zároveň originál žádosti včetně příloh zašlete poštou na adresu dle regionu. Více informací naleznete na www.siemens.cz/fondpomoci v sekci regionální podpora.

Příloha č. 2 Mapa středisek Slezske diakonie⁹²

Mapa středisek Slezske diakonie

Příloha č. 3 Organizační struktura Slezske diakonie⁹³

⁹² SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.3. 2018].

⁹³ SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.3. 2018].

Příloha č. 4 Leták sociálně terapeutických dílen⁹⁴

Kontakty:
Pobočka:
EFFATHA Frýdek – Místek,
sociálně terapeutické dílny
Třída T. G. Masaryka 1101
738 01 Frýdek-Místek

Koordinátorka střediska,
sociální pracovnice

Mgr. Veronika Mišutová
Mobil: 734 510 157

dilny_fm@slezkadiakonie.cz

Kontaktní adresa:

Třída T.G.Masaryka 1101
738 01 Frýdek-Místek

Slezská diakonie

je nestátní nezisková organizace, která poskytuje své služby v sociální oblasti. Svou činnost zakotvuje na praktické realizaci biblických zásad lásky a služby lidem potřebným a lidem v nouzi.

Posláním Slezské diakonie je poskytování kvalitních sociálních služeb potřebným lidem na základě křesťanských hodnot.

Slezská diakonie
Na Nivách 7
737 01 Český Těšín

tel.: +420 558 764 333
Fax.: +420 558 764 301

e-mail: ustredi@slezkadiakonie.cz
www.slezkadiakonie.cz

bankovní spojení: 23035-791/0100

Slezská diakonie
Přinášíme světlo do života potřebným

EFFATHA Frýdek – Místek, Frýdlant nad Ostravicí

Sociálně terapeutické dílny

Effatha

Frýdek-Místek

Co nabízíme

formou činnosti v dílnách, podporujeme lidi s mentálním postižením v tom, aby si udrželi, obnovili či získali pracovní a sociální návyky a dovednosti, potřebné k větší samostatnosti a k uplatnění na trhu práce.

Cílem služby

je uživatel, který dosáhne rozvoje dovedností souvisejících s pracovním životem a samostatností. Jedná se především o

- udržení, rozvoj nebo získání pracovních schopností a dovedností - dodržování pracovní doby, pravidelná docházka,
- rozvoj a posílení sociálních dovedností - komunikace, sebekontrola, rozhodování, vztahy, telefonování, jednání na úřadech, nakupování,
- rozvoj či udržení dovedností v oblasti soběstačnosti a sebeobsluhy – oblékání, úprava oblečení, stravování aj.

Zásady poskytování služby vycházejí z hodnot Slezské diakonie

- individuální přístup
- pozitivní přístup
- posilování sebevědomí
- zodpovědný přístup
- aktivní přístup
- týmová práce

Pro koho jsme

Službu poskytujeme lidem ve věku 18 – 64 let s mentálním a přidruženým postižením /tělesné, sluchové, zrakové, psychické/,

- kteří v oblasti soběstačnosti nevyžadují plnou pomoc druhé osoby při oblékání, při konzumaci stravy a při osobní hygieně (mimo hygieny rukou a obličejů),
- kteří mají sníženou soběstačnost natolik, že nejsou v současné době schopni vykonávat pracovní činnost na otevřeném či chráněném trhu práce.

Služba nemůže být poskytována lidem

- v pohybu trvalé závislým na vozíku
- nevládnoucím chůzí po schodech za pomoci druhé osoby
- jejichž zdravotní stav vyžaduje stálou zdravotní péči
- s akutním infekčním onemocněním

Nabídka poskytovaných služeb

- pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu
- poskytnutí stravy nebo pomoci při zajištění stravy v rozsahu oběda
- nácvik dovedností pro zvládání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začleňování
- podpora vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností

Kde a kdy

EFFATHA Frýdlant nad Ostravicí
Komenského 786, Frýdlant nad Ostravicí
EFFATHA Frýdek - Místek
tř. T.G.Masaryka 1101, Frýdek – Místek

Provozní doba v pracovních dnech
od 7.00 do 15.00 hod.

Činnost v dílnách probíhá v

po, út, čt, pá	7,45 – 14,00 hod.
st	7,45 – 13,00 hod.

- v **nácvikové dílně** - kde probíhá především nácvik sociálních dovedností spojených s pracovním životem (znalost osobních údajů, obstarávání osobních záležitostí, orientace ve službách, práce na počítači);

- v **kreativní dílně** kde je činnost zaměřena na udržování či rozvoj praktických dovedností a zkušeností prostřednictvím různorodých činností (šití na stroji, odlévání výrobků ze sádry a vosku, výroba ručního papíru aj.).

Uživatelé hradí obědy, cena za oběd

je
Ve Frýdlantu nad Ostravicí 57,- Kč.
Ve Frýdku – Místku 56,- Kč

Služba je poskytována zdarma.

⁹⁴ SLEZSKÁ DIAKONIE. [online]. 2018, [cit. 4.3. 2018].